

© Мухаддес Китапты аударуы Институты, 2004

Елшилердин ислери

Китап ҳаққында мағлыұмат

Бул китапты Лука жазған. Ол елшилер менен жақсы таныс болып, елши Павелдин көп сапарларында оған жолдас болған. Китапта бизиң эрамыздың I әсириниң орталарында биринши исениўши жәмәәтлердиң 30 жыл ишиндеги тарийхы сөз болады.

Бул китап Ийса Масих туўралы Хош Хабардың даўамы болып, елшилердин ўазлары хәм исениўши жәмәәтлердин дүзилгени арқалы Қудайдың ислериниң даўам етип исленип атырғанын көрсетеди.

Және де, ол төрт Хош Хабарды хәм елшилердин хатларын байланыстырыўшы көпир болып, елшилер Петр хәм Павелдин хызмети ҳаққында хәм исениўши жәмәәтлерге жазылған Жана Келисимдеги хатлар жазылған ўақытта қандай жағдай болғаны ҳаққында мағлыұмат береди.

Китаптағы ўақыялар Ерусалимнен баслап Римге дейинги аралықта болып өтеди. Луканың бул китапты жазғандағы мақсети тек исениўши жәмәәтлердин тарийхын жазып қалдырыў емес, ал Ийса Масихтың Хош Хабарының пүткил дүньяға тарқатылыўы ушын Мухаддес Руўхтың исениўшилер арқалы нелер ислегенин көрсетиўден ибарат еди. Өйткени Ийемиз Ийсаның Өзи: «Бирақ сизлерге Мухаддес Руўх түскенде күш-қуўат аласызлар хәм Ерусалимде, пүткил Яхүдияда, Самарияда, хәтте, дүньяның шетине дейин Мениң гүўаларым боласызлар», – деген еди (1:8).

Хәзир де Мухаддес Руўх Ийса Масихқа тийисли исениўши жәмәәтлер арқалы солай ис алып бармақта.

Биринши бап

1-2 Хүрметли Теофил!

Мен биринши китабымда Ийсаның ислеўге хәм үйретиўге кирискенинен баслап, Өзи таңлаған елшилерине Мухаддес Руўх* аркалы буйрықлар бергеннен соң, аспанға алынған күнине дейин болған ўақыялардың хәммесин жазған едим. ³Ол азап шегип өлгеннен кейин, көп исенимли дәлиллер менен елшилерге Өзиниң қайта тирилгенин көрсетти. Қырық күн даўамында оларға көринип, Қудайдың Патшалығына байланыслы нәрселер хаққында айтты. ⁴Олар менен бирге болғанда** мына буйрықты берди:

– Ерусалимнен кетип қалмаңлар. Ал өзлериңиз Меннен еситкен Әкемниң ўәдесиниң орынланыўын күтинлер. ⁵Себеби Яқыя суў менен шомылдырған еди, бирақ сизлер көп күн өтпей Мухаддес Руўх пенен шомылдырыласызлар.

⁶Елшилер бирге жыйналғанда, Иисадан былай деп сорады:

– Ийем, Израилға патшалықты хәзир қайтарып бережақсаң ба?

⁷Ийса оларға:

– Әкениң Өз бийлиги менен белгилеп койған ўақыт-мәхәллерин билиў сизлерге берилмеген. ⁸Бирақ сизлерге Мухаддес Руўх түскенде күш-қуўат аласызлар хәм Ерусалимде, пүткил Яхудияда, Самарияда, хәтте, дүньяның шетине дейин Мениң гўәаларым боласызлар, – деди.

⁹Ийса усыларды айтып болып, олардың көз алдында аспанға алынды. Оны бир булт қаплап, олардың нәзеринен узақластырды.

¹⁰Ийса көтерилип баратырғанда, олар көзлерин аспанға тигип турған еди. Бирден олардың қасында ақ кийимли еки адам пайда болып:

¹¹– Хәй, галилалылар, неге аспанға қарап тұрсызлар? Сизлерден аспанға алынған бул Ийсаның қалай көтерилгенин көргениңиздей, Ол анық солай қайтып келеди, – деди.

Матиястың Яхуданың орнына сайланыўы

¹²Буннан соң, елшилер Зәйтүн таўы деп аталған таўдан Ерусалимге қайтып келди. Бул таў Ерусалимге жақын болып, бир шақырымдай*** жерде жайласқан еди. ¹³Қалаға кирип, өзлери болып атырған

* 1:1-2 Мухаддес Руўх – Қудайдың Руўхы.

** 1:4 Ямаса: олар менен бирге аўқат жегенде.

*** 1:12 Сөзбе-сөз: бир дем алыс күнлик жол. Яхудийлердин диний дәстүри бойынша, дем алыс күни (шемби күни) басып өтиўге рұхсат етилген аралық.

үйдін жоқарғы қабатына көтерілді. Олар: Петр, Юхан, Яқып, Андрей, Филип, Томас, Бартоломей, Матта, Алпейдің улы Яқып, ұатансүйер Симон хәм Яқып улы Яхуда еди. ¹⁴ Булардың хәммеси хаял-қызлар, Ийсаның анасы Мәриям хәм Оның туұысқанлары менен бирликте үзликсиз дуға ететуғын еди.

¹⁵ Сол күнлердің биринде жыйналған бир жүз жигирмаға шамалас исениўшилердің арасынан Петр орнынан турып былай деди:

¹⁶ – Туұысқанларым! Мухаддес Руўхтың Ийсаны услап алғанларға жолбасшылық еткен Яхуда хаққында Даўыт арқалы әўелден билдирген Мухаддес Жазыўы орынланыўы керек еди. ¹⁷ Яхуда да бизлердің арамызда бири болып, усы хызметтен үлесин алған еди.

(¹⁸ Бул адам өз қылмысының хақысына бир егислик жер сатып алды. Ол сол жерде ет-бетинен жығылып, қарны жарылды хәм барлық ишеклери ақтарылды. ¹⁹ Бул ўақыя Ерусалим турғынларының хәммесине мәлим болды. Сонлықтан сол егислик жер олардың тилинде «Хакелдама» деп аталып, «Қан жери» деген мәнисти аңлатады.)

²⁰ Өйткени Забурда:

*«Оның мәканы қаңырап қалсын,
Онда жасаўшы болмасын»**.

Және де:

*«Оның орнын басқа биреў ийелесин»***, – деп жазылған.

²¹⁻²² Сонлықтан Ийемиз Ийса бизлер менен бирге болғанда, яғный Яқияның суўға шомылдырыўынан*** баслап, Ийсаның аспанға алынған күнине дейин, бәркулла бизлердің арамызда болған адамлардың бири Оның қайта тирилгенине бизлер менен бирге гүға болыўы тийис.

²³ Солай етип, еки адам: лақабы Юстус болған Барсаба деп аталатуғын Юсуп хәм Матияс усынылды. ²⁴⁻²⁵ Соңынан олар былай деп дуға етти:

– О, Ийемиз, Сен хәр бир адамның кеўлин билесең. Усы еки адамның қайсысын елшилик хызметине таңлағаныңды бизлерге көрсет. Ал Яхуда бул хызметти таслап, өзине ылайықлы жерге кетти.

²⁶ Олар екеўине шек таслағанда, шек Матиясқа түсти. Солай етип, ол он бир елшиниң қатарына қосылды.

* 1:20 Забур 68:26.

** 1:20 Забур 108:8.

*** 1:21-22 *Суўға шомылдырыў* – грек тилинде «баптизо». Бул рәсим Қудайдың адамларды кеширип, пәк хәм таза өмирди сыйға бериўиниң нышаны.

Екинши бап

Мухаддес Руұхтың түсіуі

¹Елиўинши күни байрамы* келгенде, исениўшилердиң хәммеси бир жерге жыйналды. ²Тосаттан аспаннан күшли самал ескендей болып, бир шаўқым еситилди хәм олар отырған үйди пүткиллей толтырып жиберди. ³Оттың жалыны сыяклы тиллерге уқсаған бир нәрселер оларға көринип, бөлинип-бөлинип хәр бириниң үстине түсти. ⁴Олардың хәммеси Мухаддес Руұхка толып, Руұхтың айтқызыўы бойынша басқа тиллерде сөйлей баслады.

⁵Сол ўақытта Ерусалимде дүньяның хәр түрли еллеринен келген диншил яхудийлер жасайтуғын еди. ⁶Бул сести еситип, көп халық бир жерге жыйналды. Олардың хәр бири өз тиллеринде айтылған сөзлерди еситкенликтен ҳайран болды. ⁷Хәмме қатты таң қалысып, былай деди:

– Қараңлар, бул сөйлеп атырғанлардың хәммеси галилалы емес пе? ⁸Онда қалай олардың бизлердиң хәр биримиздиң туўылған жеримиздиң тилинде сөйлеп атырғанын еситип турмыз? ⁹Арамызда парфиялылар, мидиялылар, еламийлилер бар. Месопотамияда, Яхудияда хәм Кападокияда, Понтус хәм Азияда, ¹⁰⁻¹¹Фрикия хәм Памфилияда, Мысыр хәм Ливияның Киренеге жақын үлкелеринде жасайтуғынлар бар. Өзлери яхудий болған хәм яхудий динине өткен Римнен келген қонақлар, критлилер хәм араблар да бар. Бирақ бизлер Қудайдың уллы ислери ҳаққында хәр биримиз өз тиллеримизде еситип турмыз-ғо.

¹²Олардың хәммеси аң-таң болысып, бир-биринен:

– Буны қалай түсиниўге болады? – деп сорады.

¹³Ал гейбиреўлери мысқыллап:

– Олар таза шарап ишип, мәс болған, – дести.

Петрдиң сөзи

¹⁴Сонда он бир елши менен бирге Петр орнынан турды да, бәлент даўыс пенен халыққа қарата сөйледі:

– Яхудийлер хәм пүткил Ерусалим турғынлары! Мен буны сизлерге түсиндирейин, сөзлериме кулақ салыңлар. ¹⁵Бул адамлар сизлер ойлағандай мәс емес. Себеби хәзир азанғы саат тоғыз-ғо. ¹⁶Бирақ бул көрип турғанларыңыз Иоел пайғамбар арқалы алдын ала айтылған еди:

* 2:1 *Елиўинши күни байрамы* – грекше «Пентикост». Қутқарылыў байрамынан соң, елиў күн толғанда болатуғын байрам.

- 17 *«Қудай былай дейди:
Соңғы күнлерде барлық адамлардың үстине Өз Руұхымды
жаўдыраман.
Улларыңыз хәм қызларыңыз пайғамбаршылық етеди.
Жасларыңыз аяллар, қартайған адамларыңыз түслер көреді.*
- 18 *Сол күнлерде Өзимнің ер хәм хаял хызметшилеримнің үстине де,
Өз Руұхымды жаўдыраман,
Олар да пайғамбаршылық етеди.*
- 19 *Жоқарыда, аспанда таң қаларлық нәрселер,
Төменде, жер жүзінде кәраматлы белгилер:
қан, от хәм бурқыраған түтинлерди көрсетемен.*
- 20 *Ийемиздің уллы хәм салтанатлы күни келместен алдын,
күн қараңғыланады, ай қанға айланады.*
- 21 *Сонда Ийемиздің атын айтып шақырған хәр бир адам
қутқарылады»*.*

²² Израиллылар, мына сөзлерге кулақ салыңлар: хабарыңыз бар, Насыралы Ийса Қудайдың Ол арқалы аранызда ислеген кәраматлары, таң қаларлық ўақыялары хәм кәраматлы белгилери менен Қудай тәрәпинен дәлилленген Адам еди. ²³ Бул Ийса Қудайдың ерки хәм алдын ала белгилегени бойынша, сизлерге услап берилген еди. Сизлер Оны Қудайдың Нызамын билмейтуғын басқа миллет адамларының қолы менен атанақ ағашқа шегелеп өлтирдіңлер. ²⁴ Ал Қудай өлим азабының тусаўларын үзип, Оны тирилтти. Өйткени Оны өлимнің услап турыўы мүмкин емес еди. ²⁵ Ол хакқында Даўыт былай деген:

- «Ийемди хәмме ўақыт көз алдымда көрдим,
Ол мениң оң жағымда болғанлықтан, мен албырамайман.*
- 26 *Сонлықтан кеўлим қуўанып, тилим шадланып сөйлейди.
Денем де үмит ишинде жасайды.*
- 27 *Себеби Сен жанымды өлилер мәканына таслап кетпейсең,
Өз Мухаддесинди ширитип қоймайсаң.*
- 28 *Маған өмир жолларын үйреттин,
Мени Өз жаныңда қуўанышқа бөлейсең»**.*

²⁹ Туўысқанларым! Мен сизлерге уллы бабамыз Даўыт хакқында ашық айта аламан: ол өлди хәм жерленди. Оның қәбири бүгинге дейин усы жерде, бизлерде сақланған. ³⁰ Даўыт пайғамбар болғанлықтан, Қудайдың оған: «Сениң урпағыңнан Бирин тахтыңа отырғызаман», — деп өзине ант ишип, ўәде бергенин билди. ³¹ Сонлықтан

* 2:17-21 Иоел 2:28-32.

** 2:25-28 Забур 15:8-11.

ол келешекте не болатуғынын көріп, Масихтың* қайта тирилетуғыны туұралы былай деген еди:

«Ол өлилер мөканына таслап қалдырылмады,
Денеси де ширимеди».

³² Қудай усы Ийсаны өлимнен тирилтти, бұған бизлердин хәмме-миз гүамыз. ³³ Ол Қудайдың құдирети менен аспандағы жоқары хәмелге көтерілип, Әкеден үәде етилген Мухаддес Руұхты алды. Хәзир көргениңиз хәм еситкениңиз сыяқлы, сол Руұхты бизлерге жаўдырды. ³⁴⁻³⁵ Даўыт аспанға көтерилмеген болса да былай деген еди:

«Ийем мениң Ийеме айтты:
„Душпанларыңды аяғыңның астына бастырмағанымша,
Мениң оң жағымда отыр“»**.

³⁶ Солай етип, пүткіл Израил халқы анық билип қойсын: Қудай сизлер атанақ ағашқа шегелеген сол Ийсаны хәм Ийемиз, хәм Масих қылды.

³⁷ Буны еситкенлердин жүреклерине қанжар суғылғандай болды. Олар Петр хәм басқа елшилерден:

– Туұысқанлар, бизлер не ислеўимиз керек? – деп сорады.

³⁸ Петр оларға былай деди:

– Гүналарыңыздың кеширилиўи ушын тәўбе етип***, хәр бири-ниңиз Ийса Масихтың аты менен суўға шомылдырылыңлар. Сонда Мухаддес Руұхты сыйға аласызлар. ³⁹ Бул үәде сизлерге, сизлердин балаларыңызға хәм алыстағылардың хәммесине, яғный Қудай Ийемиз шақырған хәр бир адамға берилген.

⁴⁰ Петр басқа да көп сөзлер менен оларға гүәалық берип:

– Бул бузык әўладтан қутқарылыңлар, – деп өтиниш етти.

⁴¹ Оның сөзин қабыл еткенлер суўға шомылдырылып, сол күни оларға үш мыңға шамалас адам қосылды.

⁴² Олар өзлерин елшилердин тәлимине бағышлап, бир-бири менен қарым-қатнаста болды хәм бирге нан сындырып****, дуўа ететуғын еди. ⁴³ Елшилер арқалы көп таң қаларлық нәрселер хәм кәраматлы белгилер көрсетилгенликтен, хәммени қорқыныш бийледі. ⁴⁴ Исе-ниўшилердин хәммеси бирге жыйналып, хәмме нәрсесин орталыққа қойды. ⁴⁵ Мал-мүликлерин сатып, хәр кимнің мүтәжлигине қарай

* 2:31 *Масих* – еврей тилинде «Басына май қуйылған адам» деген мәнисти аңлатады. Қудай үәде еткен Қутқарыўшы.

** 2:34-35 Забур 109:1.

*** 2:38 *Тәўбе етиў* – терис жолдан қайтып, Қудайдың жолына түсиў.

**** 2:42 *Нан сындырыў* – аўқатланыў хәм әсиресе Ийемиз Ийсаның соңғы кешесин еслеў.

үлестиретуғын еди. ⁴⁶ Олар хәр күни бирге Ибадатхананың хәўли-синде жыйналысып, үйлерде нан сындырысты. Куўанышлы түрде хақ кеўил менен бирге аўқатланды. ⁴⁷ Қудайға мақтаўлар айтып, пүт-кил халықтың алғысына бөлэнди. Ийемиз де қутқарылғанларды оларға күн сайын қосып барды.

Үшинши бап

Петрдиң аяғы ләң адамға шыға беріуи

¹ Бир күни Петр менен Юхан дуға етиў ўақтында, түстен кейин саат үште Ибадатханаға баратыр еди. ² Сол жерде иштен аяғы ләң болып туўылған бир адам бар еди. Ол Ибадатханаға келгенлерден садақа сораў ушын көтерип әкелинип, хәр күни Ибадатхананың «Гөззал» деген қапысының қасында отырғызылатуғын еди. ³ Бул адам Ибадатханаға кирип баратырған Петр менен Юханды көрип, олардан садақа сорады. ⁴ Петр менен Юхан оған тигилип қарады. Соңынан Петр оған:

— Бизлерге қара! — деди.

⁵ Сол адам олардан бир нәрсе алыўды дәмеп, оларға дыққат пенен тигилип қалды.

⁶ Петр оған:

— Менде гүмис хәм алтын жоқ, бирақ саған өзимде барымды бермен. Насыралы Ийса Масих аты менен айтаман, жүр! — деп ⁷ оның оң қолынан услады да, орнынан турғызды. Сол ўақытта-ақ оның аяқлары менен тобықларына күш енди. ⁸ Ол орнынан ушып турды да, жүре баслады. Былай-былай жүрип секириўи менен Қудайға алғыслар айтып, олар менен бирге Ибадатханаға кирди. ⁹ Пүткіл халық оның жүрип баратырғанын хәм Қудайды алғыслап атырғанын көрип, ¹⁰ оның Ибадатхананың «Гөззал» деген қапысының қасында отырып, тиленшилик еткен адам екенін таныды. Оның менен жүз берген ўақыяға олар қатты хайран қалысып, аң-таң болысты.

Петрдиң Ибадатханадағы сөзи

¹¹ Жанағы адам Петр менен Юханнан айырылмай жүргенде, пүткіл халық хайран қалысып, «Сулайманның айўаны» деп аталатуғын жерге, олардың қасына жуўырысып келди. ¹² Буны көрген Петр халыққа қарата былай деди:

— Израиллылар, буған неге аң-таң болып атырсызлар? Бул адамды бизлер өз күшимиз ямаса диншиллимиз бенен жүргизгендей, неге бизлерге тигилип турсызлар? ¹³ Ибрайымның, Ысақтың, Яқыптың

Қудайы, бизиң ата-бабаларымыздың Қудайы Өз хызметшиси Ийсаны уллылады. Сизлер Оны услап бердинлер хәм Пилат Оны босатыўға қарар еткенде, Оннан Пилаттың алдында ўаз кештинлер. ¹⁴ Мухаддес хәм хақ Адамнан ўаз кешип, бир адам өлтириўшиниң өзлериңизге босатылып берилиўин талап еттинлер. ¹⁵ Сизлер Өмир Ийесин өлтирдинлер, бирақ Қудай Оны өлимнен тирилтти. Бизлер буған гўамамыз. ¹⁶ Сизлер көрген хәм таныйтуғын бул адам Ийсаның аты менен, Оның атына деген исеним менен шыпа тапты. Хәммеңиздиң көз алдыңызда оған толық шыпа берген Ийсаға деген исеним еди.

¹⁷ Енди туўысқанларым, сизлердиң бул исти басшыларыңыз сыяқлы билмей ислегениңизди билемен. ¹⁸ Бирақ барлық пайғамбарлар арқалы Өз Масихының азап шегетуғынын алдын ала билдирген Қудай Өз сөзин усылай әмелге асырды. ¹⁹⁻²⁰ Солай етип, тәўбе етинлер хәм гүналарыңыздың жуўылыўы ушын Қудайға қайтыңлар. Сонда Жаратқан Ийемиз сизлерге рәхәтлениў ўақытларын береді хәм сизлер ушын алдын ала тайынланған Масихты, яғный Ийсаны жибереді. ²¹ Қудайдың әййемнен мухаддес пайғамбарлары арқалы айтқанындай, хәмме нәрсениң өз қәлпине келиўине дейин Ийса аспанда болыўы керек. ²² Өйткени Муўса былай деген еди: *«Қудай Ийемиз сизлер ушын туўысқанларыңыздың арасынан мен сыяқлы бир пайғамбарды шығарады. Оның айтқан хәр бир сөзин тыңлаңлар. ²³ Сол пайғамбарды тыңламаған хәр бир адам Қудайдың халқы арасынан жоқ етиледі»**.

²⁴ Самуел пайғамбардан баслап, оннан кейин келип сөйлеген пайғамбарлардың хәммеси де усы күнлер хақкында болжаған еди. ²⁵ Сизлер пайғамбарлардың хәм Қудайдың ата-бабаларыңыз бенен дүзген келисиминиң мийрасхорларысызлар. Себеби Қудай Ибрайымға былай деген еди: *«Сениң әўладдың арқалы жер жүзиндеги хәмме халықлар жарылқанады»***. ²⁶ Хәр бириңизди жаман жолдан қайтарып, сизлерди жарылқаў ушын, Қудай Өзи тайынлаған хызметшисин ең алды менен сизлерге жиберди.

Төртинши бап

Петр хәм Юхан жоқарғы кеңес алдында

¹ Петр менен Юхан халыққа сөйлеп турғанда, руўханийлер, Ибадатхана сақшыларының басшысы хәм саддукейлер*** олардың жанына

* 3:22-23 Мухаддес Нызамды қайталаў 18:15, 18-19.

** 3:25 Жаратылыс 22:18; 26:4.

*** 4:1 *Саддукейлер* – Ийсаның заманында яхудийлердиң күшли диний топары.

топарласып келди. ²Өйткени олардың халыққа тәлим берип, Ийсаның мысалында өлилердің қайта тирилетуғынын жәриялағанына қатты ашыұлы еди. ³Сонлықтан олар Петр менен Юханды услап алды да, ертеңге дейін қамап таслады. Себеби күн кеш болып қалған еди. ⁴Бирақ, елшилердің сөзин еситкен адамлардың көбиси исенди. Исенген ер адамлардың саны бес мыңға шамалас еди.

⁵Келеси күни яхудий басшылары, ақсақаллар хәм диний муғаллимлер Ерусалимге жыйналды. ⁶Бас руұханий Ханна менен Каяфа, Юхан, Искендер хәм бас руұханийдің урпағынан болған басқа адамлар да сол жерде еди. ⁷Олар Петр менен Юханды ортаға турғызып, олардан:

– Сизлер буны қандай күш пенен хәм кимнің аты менен ислендер? – деп сорады.

⁸Сонда Петр Мухаддес Руұхка толып былай деди:

– Халық басшылары хәм ақсақаллар! ⁹Бул ләң адамға исленген жақсылық хәм оның қалай шыпа тапқаны хәққында бизлер бүгин тергелип атырған болсақ, ¹⁰онда сизлердің хәммениз хәм пүткил Израил халқы мынаны билип қойыңлар: бул адам сизлер атанақ ағашқа шегелеген, бирақ Қудай өлимнен қайта тирилткен Насыралы Ийса Масихтың атының құдирети менен сап-саў болып, алдыңызда тур.

¹¹Усы Ийса Мухаддес Жазыўда айтылғандай:

*«Сиз, құрылысшылар тәрепинен керексиз деп тасланып,
Бирақ, үйдің мүйешинің тийкарғы тасы болған тас»*.*

¹²Ийсадан басқа хеш ким арқалы қутқарылыў жоқ. Қутқарылыўымыз ушын аспан астында адамларға берилген басқа хеш бир ат жоқ.

¹³Кенес ағзалары Петр менен Юханның билимсиз хәм қарапайым адамлар екенін байқап, олардың батыллығын көргенде таң қалысты. Олардың Ийса менен бирге болғанын билди. ¹⁴Бирақ шыпа тапқан адамның Петр хәм Юхан менен турғанын көрип, оларға қарсы хеш нәрсе айта алмады. ¹⁵Солай етип, кеңес ағзалары оларға сыртқа шығып кетиўди буйырды да, соңынан өз ара кеңесе баслап:

¹⁶– Бул адамларға не ислесек екен? Ерусалимде жасайтуғын хәр бир адам олардың анық кәрамат** ислегенин биледи-ғо. Бизлер буны бийкарлай алмаймыз. ¹⁷Бирақ, бул хабардың халық арасында және де көбирек жайылмаўы ушын, буннан былай Ийсаның аты менен хеш кимге хеш қашан сөйлемендер деп, қорқытып қояйық, – дести.

¹⁸Соңынан оларды шақырып алып, Ийсаның аты менен хеш нәрсе айтпаўларын хәм үйретпеўлерин буйырды. ¹⁹Бирақ, Петр менен Юхан оларға жуўап берип:

* 4:11 Забур 117:22.

** 4:16 Сөзбе-сөз: кәраматлы белги.

– Өзлериңиз ойлап көрин: Қудайдың сөзлеринен гөре, сизлердің сөзлериңизди тыңлау Қудай алдында дурыс болар ма екен? ²⁰ Бизлер көргенлеримизди хәм еситкенлеримизди айтпай тура алмаймыз, – деди.

²¹ Кеңес ағзалары жазалау ушын хеш қандай себеп таба алмағанлықтан, оларды және қорқытты да, босатып жиберди. Өйткени болған уақыя ушын пүткил халық Қудайға алғыслар айтып турған еди.

²² Себеби кәраматлы шыпа нәтийжесинде жазылған адамның жасы қырықтан асқан еди.

Исениўшилердің дуўа етиўи

²³ Петр менен Юхан босатылғаннан соң жолдасларына барып, бас руўханийлер менен ақсақаллардың өзлерине айтқан сөзлериниң хәммесин хабарлады. ²⁴ Олар буны еситкенде, бир ауыздан Қудайға карата бәлент даўыс пенен былай деди:

– О, Қүдиретли Ийемиз! Аспанды, жерди, теңизди хәм олардың ишиндегилердің хәммесин Сен жаратқансаң. ²⁵ Өз хызметшиң бабамыз Даўыттың аузы менен Мухаддес Руўх арқалы былай деген един:

«Миллетлер неге қозғалаң көтерди?»

Халықлар неге пушқа шығатуғын жобалар дүзди?»

²⁶ *Жер жузиниң патшалары бас көтерди,*

Хүкимдарлар бирге жыйналып,

Жаратқан Ийемизге хәм Ол тайынлаған Масихқа қарсы турды».*

²⁷ Хақыйқаттан да, Хирод пенен Понтий Пилат бул қалада басқа миллетлер хәм Израил халқы менен бирге Сен тайынлаған мухаддес хызметшиң Ийсаға қарсы топланды. ²⁸ Олар буны Сениң қүдиреттиң хәм еркиң менен алдын ала белгиленгенлерди әмелге асыруу ушын иследи. ²⁹ Енди, О Ийемиз, олардың айбат етиўлерине нәзер салып, Сениң сөзинди толық мәртлик пенен айтыўға Өз қулларына күш-қуўат бере гөр! ³⁰ Мухаддес хызметшиң Ийсаның аты менен ауырыўларға шыпа беріу ушын, кәраматлы белгилер хәм таң қаларлық ислер ислеу ушын қүдиретинди көрсете гөр!***

³¹ Дуўа етип болғанда, олар жыйналған жер силкинип кетти. Хәммеси Мухаддес Руўхқа толып, Қудайдың сөзин мәртлик пенен айта баслады.

Исениўшилердің ауызбиршилиги

³² Исениўшилердің жыйнағындағы хәмме адам бир жан, бир тән*** еди. Хеш қайсысы да өз мал-мүлкин «меники» демейтуғын

* 4:25-26 Забур 2:1-2.

** 4:30 Сөзбе-сөз: қолынды соза гөр!

*** 4:32 Сөзбе-сөз: бир жүрек, бир кеуил.

еди. Ал хэмме нәрсесин орталыкка койды. ³³ Елшилер Ийемиз Ийсаның кайта тирилгени хаққында күшли жигер менен, тәсирли түрде гүәлык беретугын еди хэм олардың хэммеси Қудайдың уллы мийримине ийе еди. ³⁴ Олардың арасында жоқшылықта жасайтуғын адам болған жок. Өйткени жерлери ямаса үйлери барлар оларды сататуғын еди. Түскен ақшаларын алып келип, ³⁵ елшилердің қолына салатуғын еди. Ақшалар хәр кимге мүтәжлигине қарай үлестирилетуғын еди.

³⁶ Мысалы: Лебий урыўынан шыққан Юсуп деген кипрлы бир адам бар еди. Елшилер оған Барнаба, яғный «Жубаныш бериўши» дегенди аңлататуғын ат берген еди. ³⁷ Ол өзине тийисли жерди сатты да, ақшасын әкелип, елшилердің қолына салды.

Бесинши бап

Ханания хэм Сафира

¹ Ал Ханания атлы адам хаялы Сафира менен мал-мүлкин сатып, ² ақшаның бир бөлегин жасырып қалды да, қалған бөлегин елшилердің қолына әкелип салды. Буннан оның хаялының да хабары бар еди.

³ Сонда Петр оған былай деди:

— Ханания, неге шайтанға жүрегиңнен орын берип, Мухаддес Руўхты алдадың хэм сатылған жердің ақшасының бир бөлегин өзине алып қалдың? ⁴ Жер сатылмай-ақ саған тийисли емес пе еди? Сатылғаннан соң да, ақшасын қәлегениңше жумсаўға еркли емес пе едиң? Неге бундай ис ислеўге нийет еттиң? Сен адамларды емес, Қудайды алдадың-ғо.

⁵ Ханания бул сөзлерди еситиўден-ақ жерге жығылып, жан тапсырды. Буны еситкенлердің хэммесин күшли қорқыныш бийледі. ⁶ Жас жигитлер орынларынан турып, оның денесин кепинледі де, алып кетип жерледі.

⁷ Арадан шама менен үш сааттай өткенде, болған ўақыядан хабарсыз Хананияның хаялы ишке кирип келди. ⁸ Петр оған:

— Маған айтшы, жерди усынша ақшаға саттыңдар ма? — деди.

— Аўа, соған, — деди хаял.

⁹ Петр оған былай деди:

— Неге Ийемиздің Руўхын сынап көриўге келистинлер? Әнекей, күйеўинди жерлегенлер есиктен кирип қиятыр. Олар сени де алып кетеді.

¹⁰ Хаял сол ўақытта-ақ Петрдің аяғына жығылып, жан тапсырды. Ишке кирген жас жигитлер оның өлип қалғанын көрип, сыртқа алып кетти де, күйеўиниң қасына жерледі. ¹¹ Пүткил исениўшилер жәмәәтин хэм болған ўақыяларды еситкенлердің хэммесин күшли қорқыныш бийледі.

Елшилердің көп адамларға шыпа беруі

¹² Халық арасында елшилер арқалы көп кәраматлы белгилер көрсетилип, таң қаларлық ислер исленетуғын еди. Исенийшилердің хәммеси Сулайманның айўанында жыйналып туратуғын еди. ¹³ Сырттан оларға қосылуға хеш кимнің батылы бармайтұғын еди, бирақ халық оларға көп алғыслар айтатуғын еди. ¹⁴ Және де, Ийемизге исенип, исенийшилерге қосылған ер хәм хаяллардың саны барған сайын арта берди. ¹⁵ Хәтте, Петр өтип баратырғанда, хеш болмаса оның саясы аўырыўлардың бириниң үстине түссин деп, оларды көшелерге шығарып, кәтлер хәм төсеклердің үстилерине жатқызып қойды. ¹⁶ Ерусалимнің дөгерегиндеги қалашалардан да көп адамлар жыйналып, аўырыўларды хәм жаўыз руўхлардан азап шеккенлерди алып келетуғын еди. Олардың хәммеси шыпа табатуғын еди.

Елшилердің куўдаланыўы

¹⁷ Сонда бас руўханий хәм оның тәрепдарларының хәммеси, яғный саддукей топарының ағзаларының қызғаныштан ишлери жанып, ¹⁸ елшилерди услатты да, мәмлекет қамақханасына қаматып таслады. ¹⁹ Бирақ түнде Ийемиздің бир периштеси қамақхананың қапыларын ашып, оларды сыртқа шығарды да:

²⁰ – Барыңлар, Ибадатханада турып, бул жаңа өмир туўралы сөзлердин барлығын халыққа айтыңлар, – деди.

²¹ Елшилер айтылғанды тыңлап, таң сәхәрде Ибадатханаға барды да, тәлим бере баслады.

Сол ўақытта бас руўханий хәм оның тәрепдарлары келип, жоқарғы кеңестің адамларын, яғный Израил халқының барлық ақсақалларын жыйналуға шақырды хәм елшилерди алып келиў ушын қамақханаға адам жиберди. ²² Бирақ, сақшылар қамақханаға барғанда елшилерди таппай, излерине қайтып келди де, мыналарды хабарлады:

²³ – Қамақхананың беккем етип жабылғанын, қапылардың аўзында караўыллардың турғанын көрдик. Бирақ, қапыларды ашқанымызда, иштен хеш кимди таппадық.

²⁴ Бул сөзлерди еситкен Ибадатхана сақшыларының басшысы менен бас руўханийлер: «Бул не болғаны» десип, албырасып қалды.

²⁵ Сонда олардың қасына бир адам келип:

– Әне, сизлер қамаққа салған адамлар Ибадатханада тәлим берип тур, – деп хабарлады.

²⁶ Солай етип, сақшылардың басшысы сақшылар менен бирге кетип, елшилерди алып келди. Бирақ халықтың өзлерин тас пенен урыўынан қорқып, оларға зорлық иследеди.

²⁷ Олар елшилерди алып келип, жоқарғы кеңестің алдында тұрғызып қойды. Бас руўханий елшилерди сораўға тутьп:

²⁸ – Бул ат пенен тәлим бермең, деп қатаң буйырған едик-ғо. Бирақ сизлер өз тәлийматыңызды пүткил Ерусалим қаласына жайыпсызлар. Бул Адамның қанының төгилийүине де бизлерди жуўапкер қылмақшысызлар, – деди.

²⁹ Петр менен басқа елшилер былай деп жуўап берди:

– Адамларға емес, Қудайға бойсыныў тийис! ³⁰ Ата-бабаларымыздың Қудайы сизлер атанақ ағашқа шегелеп өлтирген Ийсаны қайта тирилтти. ³¹ Израилдың тәўбе етип, гүналарының кеширилиўи ушын, Қудай Оны Көсем хәм Қутқарыўшы қылып, Өзиниң оң тәрәпине көтерди. ³² Бизлер бул ислердиң гүўасымыз. Сондай-ак, Қудайдың Өзине бойсынатуғынларға беретүғын Мухаддес Руўхы да буларға гүўа.

³³ Жоқарғы кеңес ағзалары буны еситкенде ашыўға минип, елшилерди өлтирмекши болды. ³⁴ Бирақ, пүткил халықтың хүрметине ийе болған нызам муғаллими Гамалиел атлы бир парисей кеңесте орнынан турып, елшилерди аз-маз ўақытқа сыртқа шығарып турыўды буйырды. ³⁵ Соңынан ол кеңес ағзаларына былай деди:

– Израиллылар! Бул адамларға ислейжақ исиңизди абайлап ислеңлер. ³⁶ Себеби буннан бурын өзин уллы деп есаплаған Теудас атлы бир адам шыққан еди. Оған төрт жүзге шамалас адам косылды. Бирақ ол өлтирилип, изине ергенлердиң хәммеси тарқап, жоқ болып кетти. ³⁷ Оннан соң, халықтың есабы алынған күнлерде галилалы Яхуда шығып, бир топар адамларды изине ертти. Ол да өлтирилип, изине ергенлердиң хәммеси тарқап кетти. ³⁸ Сонлықтан енди сизлерге айтатуғыным мынаў: бул адамларға тиймеңлер, оларды тынышына қойыңлар. Өйткени бул ис-хәрекет адамлардан болса, ол иске аспайды. ³⁹ Бирақ Қудайдан болса, бул адамларды жоқ қыла алмайсызлар. Және де, Қудайға қарсы урысыўшы болып қалыўыңыз да мүмкин.

⁴⁰ Кеңес ағзалары Гамалиелдиң мәсләхәтин қабыл етти де, елшилерди ишке шақыртып, оларды қамшылатты хәм Ийсаның аты менен ўаз айтпаўды буйырып, босатып жиберди. ⁴¹ Елшилер Ийсаның аты себепли масқараланыўға миясар болғаны ушын жоқарғы кеңестен қуўанышлы түрде шығып кетти. ⁴² Олар хәр күни Ибадатханада хәм үйме-үй тәлим бериўин, Ийсаның Масих екени хәққында Хош Хабарды жәриялаўын тоқтатқан жоқ.

Алтыншы бап

Жети хызметши

¹ Масихтың шәкиртлериниң саны өсип атырған сол күнлерде грекше сөйлейтуғын исениўши яхудийлер тәрәпинен еврейше сөйлейтуғын исениўши яхудийлерге қарсы наразылық пайда болды. Себеби күнделикли жәрдем бөлистирилгенде, олардың жесирлерине кеўил аўдарылмайтуғын еди. ² Сонда он еки елши хәмме шәкиртлерди бир жерге жыйнап:

– Қудайдың сөзин жәриялаў исин таслап, дастурхан басында хызмет еткенимиз* дурыс болмас. ³ Туўысқанларым! Араңызда жақсы аты шыққан, Мухаддес Руўх пенен даналыққа толған жети адамды таңлаңлар. Оларға усы исти тапсырайық. ⁴ Ал бизлер өзлеримизди дуўа етиўге хәм Қудайдың сөзин жәриялаўға бағышлайық, – деди.

⁵ Бул сөз пүткил жәмәәтке унады. Олар исеними күшли хәм Мухаддес Руўхқа толы болған Степанды, және де Филипти, Прохорды, Никанорды, Тимонды, Парменди хәм яхудий динине өткен антиохиялы Николасты сайлап, ⁶ елшилердиң алдында турғызды. Елшилер дуўа етип, олардың үстилерине қолларын қойды.

⁷ Солай етип, Қудайдың сөзи жайылып, Ерусалимдеги шәкиртлердиң саны көбейе берди. Руўханийлердиң көбиси де елшилердиң тәлимин қабыл алып, исене баслады.

Степанның қолға алыныўы

⁸ Қудайдың мийрими менен құдиретине толы болған Степан халық арасында уллы таң қаларлық нәрселер хәм кәраматлы белгилер көрсететуғын еди. ⁹ Деген менен, киренели, искендериялы хәм Киликия менен Азиядан болған адамлардың «Еркинлер мәжилисханасы»** деген мәжилисхананың айырым ағзалары Степанға қарсы шығып, оның менен тартыса баслады. ¹⁰ Бирақ ол даналық хәм Мухаддес Руўх пенен сөйлегенликтен, олар қарсы тура алмады. ¹¹ Сонда олар бир неше адамды үгитлеп: «Оның Муўсаға хәм Қудайға тил тийгизгенин еситтик», – деп айтқызды.

¹² Солай етип, олар халықты, ақсақалларды хәм диний муғаллимлерди өшегистирип, бас салып Степанды услады да, оны жоқарғы кеңестің алдына алып келди. ¹³ Олар әкелген жалған гүәлалар:

* 6:2 Ямаса: хожалық ислери менен айланысқанымыз.

** 6:9 «Еркинлер мәжилисханасы» (либертинлер мәжилисханасы) – бурын кул болып, соңынан азатлық алған яхудийлердиң мәжилисханасы.

– Мына адам Ибадатханаға хәм Муўсаның Нызамына үзликсиз карсы сөйлөп жүр. ¹⁴Бизлер оның: «Насыралы Ийса Ибадатхананы жоқ қылады, Муўсаның бизлерге берген үрп-әдетлерин өзгертеди», – дегенин еситтик, – деди.

¹⁵Жоқарғы кеңесте отырғанлардың хәммеси Степанның жүзине тигилип карап, оның жүзиниң периштениң жүзине уксас екенин көрди.

Жетинши бап

Степанның сөзи

¹ Сонда бас руўханий Степаннан:

– Усы дурыс па? – деп сорады.

² Степан былай деп жуўап берди:

– Туўысканларым хәм ағаларым, маған кулақ салыңлар! Бабамыз Ибрайым Харанға көшип орналаспастан бурын Месопотамияда болған ўақтында уллы Қудай оған көринип: ³«Елиңди хәм ағайин-туўғандарыңды қалдырып, Мен саған көрсететуғын елге бар»*, – деген еди.

⁴ Солай етип, Ибрайым халдейлилердиң елинен шығып, Харанға орналасты. Әкесиниң өлиминен кейин, Қудай оны сол жерден алып, хәзир сизлер жасап атырған бул елге көширди. ⁵ Деген менен, Қудай бул жерде оған хеш қандай мийрас, бир қарыс жер де бермеген еди. Бирақ, сол ўақытта Ибрайымның баласы жоқ болса да, Қудай бул жерди оған хәм оның урпақларына мүлик қылып берететуғынын ўәде еткен еди. ⁶ Және де, Қудай оған былай деген еди: «Сениң урпақларың жат жерде жат болып, төрт жүз жыл қуллықта жасайды хәм зулымлық көреді. ⁷ Бирақ Мен оларды қул еткен халықты жазалайман. Буннан соң, олар сол жерден шығып, Маған бул жерде сыйынады»**.

⁸ Соңынан Қудай Ибрайым менен мухаддес келисим дүзип, сүннетлеў рәсимин оның белгиси қылды. Солай етип, Ибрайым Ысақтың әкеси болып, оны сегизинши күни сүннет*** етті. Ысақ Яқыптың, Яқып он еки уллы аталарымыздың әкеси болды.

⁹ Юсупты күнлеген аталарымыз оны Мысырға сатып жиберди. Бирақ Қудай оның менен бирге болып, ¹⁰ барлық қыйыншылықларынан қутқарды. Мысыр патшасы Фараонның**** алдында оған даналық хәм мийрим-шәпәәтлик берди. Фараон оны Мысырдың хәм сарайындағы барлық адамлардың үстинен басшы қылып қойды.

* 7:3 Жаратылыс 12:1.

** 7:6-7 Жаратылыс 15:13-14.

*** 7:8 Сүннет – Қудайдың буйрығы бойынша, яхудийлер ер балаларын туўылғаннан кейин сегизинши күни сүннет етеди.

**** 7:10 Фараон – әййемги Мысырда патша усылай аталған.

¹¹ Сонынан пүткил Мысыр хәм Кanan еллеринде ашлық болып, үлкен қыйыншылықлар басланды. Ата-бабаларымыз жеўге аўқат таба алмай қалды. ¹² Мысырда ғәлле бар екенин еситкен Яқып аталарымызды сол жаққа биринши мәрте жоллады. ¹³ Олар Мысырға екинши мәрте келгенде, Юсуп туўысқанларына өзиниң ким екенин танытты хәм Фараонға оның шығысы белгили болды. ¹⁴ Юсуп әкеси Яқыпты хәм барлығы жетпис бес адамнан ибарат болған хәмме ағайин-туўғанларын өзине шақыртып алды. ¹⁵ Солай етип, Яқып Мысырға көшип кетти. Оның өзи де, ата-бабаларымыз да сол жерде қайтыс болды. ¹⁶ Олардың сүйеги Шикемге алып келинип, Ибрайымның сол жерде Хамордың улларынан гүмис акшаға сатып алған кәбирине қойылды.

¹⁷ Қудайдың Ибрайымға берген үәдесиниң орынланатуғын ўақты жақынлағанда, Мысырдағы халқымыздың саны жүдә көбейип қалған еди. ¹⁸ Сол ўақытта Мысырда Юсупты танымайтуғын басқа бир патша тахтқа отырды. ¹⁹ Ол халқымыздан хийлекерлик пенен пайдаланып, зулымлық иследи хәм олардың жана туўылған балаларының тири қалмаўы ушын далаға таслаўға мәжбүрледи.

²⁰ Сол ўақытта Муўса дүньяға келди. Ол жүдә сулыў бала болып, үш ай әкесиниң үйинде бағылды. ²¹ Ол далаға тасланғанда, оны Фараонның қызы таўып алып, өз баласындай қылып тәрбиялап өсирди. ²² Муўса мысырлылардың барлық билим тараўларынан тәлим алып, сөзинде де, исинде де күшли болды.

²³ Ол қырық жасқа толғанда, оның кеўлинде өз туўысқанлары болған израиллылардың жағдайын барып көриў нийети пайда болды. ²⁴ Олардың бирине әдилсизлик исленгенин көрген Муўса оны жақлады да, әдилсизлик ислеген мысырлыны өлтирип, зулымлық көрген адам ушын өш алды. ²⁵ Ол: «Қудайдың мен арқалы өзлерин қутқаратуғынын туўысқанларым түсинер», – деп ойлаған еди. Бирақ олар түсинбеди. ²⁶ Ертеңине Муўса төбелесип атырған еки израиллыны ушыратып қалғанда, оларды жарастырмақшы болып:

– Жигитлер, сизлер туўысқансыз-ғо. Неге бир-бириңизге жәбир берип атырсызлар? – деди.

²⁷ Бирақ, жақынына жәбир берген адам Муўсаны ийтерип жиберип:

– Ким сени бизлердиң үстимизден басшы хәм қазы қылып қойды? ²⁸ Кеше мысырлыны өлтиргениңдей, мени де өлтирмекшими-сең?* – деди.

²⁹ Бул сөзди еситкенде Муўса Мидиян елине қашып кетип, сол жат жерде жасады. Ол сол жерде еки балалы болды.

* 7:27-28 Шығыў 2:14.

³⁰ Қырық жыл өткеннен соң, Синай тауының дөгерегіндегі шөлде, жанып тұрған путаның жалынында Муўсаға бир периште көрінди. ³¹ Муўса бул көриниске таң қалды. Анықлап көриуі ушын жақынлағанда, Жаратқан Ийемиздин: ³² «*Мен сениң ата-бабаларыңның Қудайыман, Ибрайымның, Ысақтың, Яқыптың Қудайыман*»*, – деген дауысы еситилди. Муўса қорққанынан қалтырап, қарауға жүрексине алмады. ³³ Соңынан Жаратқан Ийемиз оған былай деди: «*Аяқ киимиңди шеш! Өйткени сен тұрған жер мухаддес.* ³⁴ *Мен халқымның Мысырда азап-ақырет шегіп атырғанын көрдим, оның наласын еситип, оны қутқаруы ушын аспаннан түстим. Енди бар, Мен сени Мысырға жиберемен*»**.

³⁵ Бул: «Ким сени басшы хәм қазы қылып қойды?» – деп адамлар тән алмаған – сол Муўса еди. Қудай оны пұтада көрінген периште арқалы басшы хәм қутқаруышы қылып жиберди. ³⁶ Мысырда, Қызыл теңизде хәм қырық жыл бойы шөлде таң қаларлық нәрселер хәм кәраматлы белгилер көрсетип, халықты Мысырдан шығарған усы Муўса еди. ³⁷ Израил улларына: «*Қудай сизлерге өз тууысқанларыңыздың арасынан мен сыяқлы бир пайғамбарды шығарады*»***, – деген де – усы Муўса еди. ³⁸ Синай тауында өзіне сөйлеген периштениң сөзлерин ата-бабаларымызға жеткізген хәм шөлде жыйналған Израил халқы менен бирге болған да сол еди. Ол бизлерге жеткізиуі ушын Қудайдың тири сөзлерин алған еди.

³⁹ Бирақ, ата-бабаларымыз оған бойсынууды қәлемеди хәм оны тән алмай, кеуиллери Мысырға ауды. ⁴⁰ Олар Харонға: «*Бизлерди баслап жүретуғын қудайлардың мүсинлерин соғып бер, себеби бизлерди Мысыр елинен шығарған сол Муўсаға не болғанын билмеймиз*»****, – деди. ⁴¹ Сол күнлерде олар бузаудың мүсинин соғып, сол бутқа қурбанлық берди. Олар өз қоллары менен соққан бутқа қуанып, кеуил көтеристи. ⁴² Сонлықтан Қудай олардан жүзин терис бурып, оларды аспан денелерине табынууға таслап қойды. Бул пайғамбарлардың китабында жазылғандай болды:

«*Хәй, Израил халқы!******

*Сизлер шөлде қырық жыл бойы,
Маған қурбанлық хәм сыйлар бердиңиз бе?*

* 7:32 Шығыу 3:6.

** 7:33-34 Шығыу 3:5, 7-8, 10.

*** 7:37 Мухаддес Нызамды қайталау 18:15.

**** 7:40 Шығыу 32:1.

***** 7:42 Сөзбе-сөз: Израил шаңарағы.

43 *Өзлериңиз табыныу ушын ислеген бутларды:
Молохтың шатырын хэм құдайыңыз Рефанның жулдызын
көтерип жүрдиңдер-ғо.*

Сонлықтан Мен сизлерди Бабилонның аржағына сүргин қыламан».*

44 Ата-бабаларымыздың шөлде Гүәлык шатыры** бар еди. Муұса оны өзине сөйлеген Қудайдың буйырғанындай, көрген үлги бойынша ислеген еди. 45 Шатыр әуладтан-әуладқа өтип, ата-бабаларымыз Ешуаның басшылығында Қудай қуып жиберген халықлардың жерлерин ийелегенде, оны өзлери менен бирге алып жүрди. Шатыр Даўыттың заманына дейин болды. 46 Қудай алдында мийримге ерискен Даўыт Яқыптың Қудайы ушын мөкан қурыуға рухсат сорады. 47 Бирақ, Қудай ушын үй салған Сулайман болды.

48 Деген менен, Қүдиретли Қудай адамның қолы менен салынған мөканларда жасамайды. Ол пайғамбар арқалы былай деген еди:

49 *«Аспан – Мениң тахтым,*

Жер – аяқ басарым,

Сизлер Маған қандай үй салып бережақсызлар?

Мениң дем алатуғын орным қай жерде екен?

50 *Булардың хәммесин Мениң қолым жаратпады ма?»****

51 Хәй, өжетлер, шын кеўилден Қудайға бойсынбайтуғынлар, Оның сөзин тыңламайтуғынлар!**** Сизлер ата-бабаларыңызға ұксап, Мухаддес Руұхқа бәрқулла қарсы турасызлар. 52 Ата-бабаларыңыз пайғамбарлардың қайсы бирин қуұдаламады? Олар хәк Адамның келиуин алдын ала болжағанларды да өлтирди-ғо. Сизлер де енди Оған сатқынлық ислеп, Оны өлтирдиңдер. 53 Сизлер периштелер арқалы берилген Мухаддес Нызамды алсаңлар да, оны орынламадыңлар!

Степанның өлтирилиуи

54 Кенес ағзалары бул сөзлерди еситкенде ашыуға минип, Степанға қарсы тислерин қайрады. 55 Ал Мухаддес Руұхқа толған Степан көзлерин аспанға тигип, Қудайдың салтанатын хэм Қудайдың оң тәрeпинде турған Ийсаны көрди. 56 Сонда ол:

– Қараңлар, аспанның ашылғанын хэм Адам Улының***** Қудайдың оң тәрeпинде турғанын көрип турман, – деди.

* 7:42-43 Амос 5:25-27.

** 7:44 *Гүәлык шатыры* – сөзликке қаран.

*** 7:49-50 Ийшая 66:1-2.

**** 7:51 Сөзбе-сөз: жүреклері хэм кулақлары сүннет етилмегенлер!

***** 7:56 *Адам Улы* – Ески Келисимде үәде етилген Қутқарыушы Масихтың бир аты.

⁵⁷ Ал олар кулақларын жаўып, қатты қышқырысты. Хәммеси бирден Степанға топылды да, ⁵⁸ оны қаланың сыртына сүйреп шығарып, оған тас ылақтыра баслады. Гүўалар өз кийимлерин Саул атлы бир жас жигиттің аяғының жанына қойды.

⁵⁹ Олар тас ылақтырып атырғанда, Степан: «Ийем Ийса, руўхымды қабыл ет», — деп дуға етті. ⁶⁰ Соңынан ол дизе бүкти де, бәлент даўыс пенен: «О Ийем, бул гүнаны олардың мойнына жүклем!» — деди. Усыны айтып болып, ол жан тапсырды.

Сегизинши бап

Ерусалим жәмәәтiniң қуўдаланыўы

¹ Степанның өлтирилиўин Саул да мақуллаған еди. Сол күннің өзінде-ақ, Ерусалимдеги исениўшилер жәмәәтине қарсы күшли қуўдалаў басланды. Елшилерден басқа исениўшилердің хәммеси Яхудия менен Самария үлкелеринин хәмме жерлери бойлап тарқап кетти. ² Айырым исениўши адамлар Степанды жерлеп, оны қатты азалады. ³ Бирақ Саул исениўшилер жәмәәтине қатты азап берди. Ол үйме-үй кирип, еркек пе, хаял ма, хәммесин сүйреп шығарып, қамаққа салдырды.

Филип Самарияда

⁴ Ал тарқалып кеткен исениўшилер ел аралап, Қудайдың сөзин жәриялап жүрди. ⁵ Филип Самарияның бир қаласына келип, ол жердегилерге Масих ҳаққында жәриялады. ⁶ Филиптің сөзин еситкен хәм ол көрсеткен кәраматлы белгилерди көрген халық оның сөзлерин дыққат пенен тыңлады. ⁷ Өйткени жин урған көп адамлардан жаўыз руўхлар қышқырысып шығып, көплеген ләң хәм ақсақ болғанлар шыпа табатуғын еди. ⁸ Солай етип, сол қала үлкен қуўанышқа бөленди.

Сыйқыршы Симон

⁹ Сол қалада көп ўақытлардан бери сыйқыршылық пенен шуғылланатуғын, Самария халқын таң қалдырып қиятырған хәм өзін уллы адам деп есаплайтуғын Симон атлы бир адам бар еди. ¹⁰ Ең қарапайым адамлардан баслап ең абырайлы адамларға дейин, хәммеси оны дыққат пенен тыңлап: «Онда уллы қудирет деп аталатуғын Қудайдың қудирети бар», — дейтуғын еди. ¹¹ Симон оларды көп ўақытлардан бери сыйқыршылық пенен таң қалдырып қиятырғанлықтан, оны хәмме тыңлайтуғын еди. ¹² Бирақ олар Қудайдың Патшалығы хәм Ийса Масихтың аты ҳаққында Хош Хабарды жәриялаған Филиптің сөзлерине исенгенде, еркеклер де, хаяллар да суўға шомылдырылды.

¹³Симонның өзи де исенип суўға шомылдырылғаннан соң, Филиптин жанынан айырылмады. Көрсетилген белгилер хәм уллы кәраматларды көрип, ол таң қалды.

¹⁴Ерусалимдеги елшилер самариялылардың Қудайдың сөзин қабыл еткенін еситип, оларға Петр менен Юханды жиберди. ¹⁵Екеуи сол жерге барып, самариялы исениўшилердің Мухаддес Руўхты алыўы ушын дуға етти. ¹⁶Себеби еле олардың хеш қайсысына Мухаддес Руўх түспеген болып, олар тек Ийемиз Ийсаның аты менен суўға шомылдырылған еди. ¹⁷Петр менен Юхан олардың үстилерине қолларын қойып дуға еткенде, олар Мухаддес Руўхты алды.

¹⁸Елшилердің бул қол қойыў хәрекеті менен Мухаддес Руўх берилгенин көрген Симон оларға ақша усынып:

¹⁹— Маған да усындай құдирет беринлер, мен кимнің үстине қолларымды қойсам да, ол Мухаддес Руўхты қабыл қылатуғын болсын, — деди.

²⁰Бирақ Петр оған былай деди:

— Қудайдың сыйын ақшаға сатып алыўды ойлағаның ушын, ақшан өзин менен бирге қурып кетсин. ²¹Бул исте сениң пайың да, үлесин де жоқ. Өйткени кеўлиң Қудай алдында хәқ емес. ²²Енди бул жаўыз нийетин ушын тәўбе етип, Ийемизге жалбарын! Мүмкин, кеўлиндеги бул нийетти Ол кеширер. ²³Себеби сениң ашшы қызғанышқа толы екенинди хәм жаманлықтың шырмаўында екенинди көрип турман.

²⁴Симон жуўап берип:

— Мен ушын Ийеңизге сизлер дуға етинлер, айтқанларыңыздың хеш бири басыма түспесин, — деди.

²⁵Петр менен Юхан Ийемиздің сөзи хәққында гүўалық берип айтқаннан соң, Самарияның көп аўылларында Хош Хабарды жәриялап, Ерусалимге қайтты.

Филип хәм эфиопиялы ўәзир

²⁶Сонда Ийемиздің бир периштеси Филипке былай деди:

— Орныңнан турып, кубла тәрепке, Ерусалимнен Газаға баратуғын шөл жолына бар.

²⁷Филип орнынан турып, жолға шықты. Сол ўақытта Эфиопияның хаял патшасы Кандакияның ўәзирлеринен бири, оның барлық қазнасын басқаратуғын бир ақта* сыйыныў ушын Ерусалимге барып, ²⁸сол жол менен қайтып киятыр еди. Ол арбасында Ийшя пайғамбардың кітабын оқып отырған еди. ²⁹Мухаддес Руўх Филипке:

— Барып, сол арбаға жақынлас, — деди.

* 8:27 *Ақта* — пишилген адам.

³⁰ Филип жуўырып арбаның қасына барғанда, оның Ийшая пайғамбардың кітабын оқып отырғанын еситип:

– Не оқып отырғаныңды түсинесең бе? – деп сорады. ³¹ Эфиопиялы:

– Биреу маған жол-жорық көрсетпесе, қалай түсине аламан, – деди де, Филиптен арбаға минип отырыўды өтиниш етті. ³² Ол Мухаддес Жазыўдың мына жерин оқып отырған еди:

*«Ол қой сыяқлы баўызланыўға алып барылды,
Жүн қырқыўшының алдында қозы қалай үндемей турса,
Ол да солай аўзын ашпады.*

³³ *Ол хорланып, әдил хуқим алыўдан жуда болды.*

Оның урпақларын ким тилге алады?

Өйткени Оның бул дүньядағы өмири таўсылды».*

³⁴ Ұәзир Филиптен:

– Өтинемен, маған айтшы: пайғамбар ким туўралы айтып атыр? Өзи туўралы ма ямаса басқа биреу туўралы ма? – деп сорады.

³⁵ Сонда Филип Мухаддес Жазыўдың усы жеринен баслап, Ийса хакқында Хош Хабарды оған айтып берди.

³⁶ Олар жол жүрип киятырғанда, суў бар жерге келди.

– Мине, бул жерде суў бар-ға, суўға шомылдырылыўыма не тосқынлық қылады? – деди ўәзир.

[³⁷] ** ³⁸ Соңынан арбаны тоқтатыўды буйырды. Филип пенен екеуи суўға түсти хәм ол Филиптин қолынан суўға шомылдырылды.

³⁹ Олар суўдан шыққанда, Ийемиздің Руўхы Филипти бирден алып кетип, ўәзир оны қайтып көрмеді. Солай болса да, ол куўанышлы түрде жолын даўам етті. ⁴⁰ Ал Филип Азот қаласында пайда болды. Ол Кесарияға барғанша барлық қалаларды аралап, Хош Хабарды жәриялап жүрди.

Тоғызыншы бап

Саулдың тәўбе етиўи

¹ Ал Саул Ийемиздің шәкиртлерине еле өлим кәўпин туўдырып жүрди. Ол бас руўханийге барды да, ² Дамасктағы мәжилисханаларға***

* 8:32-33 Ийшая 53:7-8.

** 8:37 Басқа нускада мына аят бар: «Филип оған: „Егер шын кеўлиң менен исенсен, болады“, – деди». «Ийса Масихтың Қудайдың Улы екенине исе-немен, – деп жуўап берди ўәзир».

*** 9:2 *Мәжилисхана* – грекше «синагога». Яхудийлердің Қудайға хызмет ететуғын хәм Қудайдың сөзин үйренетуғын орны.

хатлар жазып бериўин сорады. Сол жерде Ийсаның жолы менен жүрген еркек болсын, хаял болсын, тапса оларды услап, Ерусалимге алып келиў нийетинде еди. ³Ол жол жүрип Дамаскка жақынлағанда, тосаттан аспаннан түскен бир нур оның этирапын жарқыратып жиберди. ⁴Саул жерге жығылып:

– Саул, Саул, сен неге Мени куўдалап атырсаң? – деген даўысты еситти.

⁵Саул:

– Сен кимсең, Ийем? – деп сорады.

– Мен – сен куўдалап атырған Ийсаман. ⁶Ал енди орныңнан турып, қалаға бар. Нени ислеў тийис екенлигиң саған айтылады, – деген даўыс еситилди.

⁷Саул менен киятырғанлардың тиллери тутылып, тоқтап қалды. Себеби олар даўысты еситсе де, хеш кимди көрмеген еди. ⁸Саул жерден турды. Бирақ көзлерин ашқанда, хеш нәрсе көре алмады. Сонлықтан олар оның қолынан услап, Дамаскка жетеклеп апарды. ⁹Оның көзлери үш күн бойы көрмей қалып, хеш нәрсе ишип жемеди.

¹⁰Дамаскта Ханания атлы Ийсаның шәкирти бар еди. Ийемиз оған көринип:

– Ханания, – деди.

– Усы жердемен, Ийем, – деп жуўап берди ол.

¹¹Ийемиз оған:

– Орныңнан тур да, «Туўры көше» деген көшеге барып, Яхуда-ның үйиндеги Саул атлы бир тарсуслы адамды сора. Ол хәзир дуўа етип атыр. ¹²Ол өзине көрсетилген аянда жанына Ханания атлы бир адамның келип, көзлериниң қайтадан көриўи ушын үстине қолларын қойып дуўа еткенин көрген еди, – деди.

¹³Ханания жуўап берип:

– Ийем! Бул адамның Сениң Ерусалимдеги мухаддеслерине* қанша жаманлық ислегенин мен көп адамлардан еситкен едим.

¹⁴Бул жерге де ол Сениң атына сыйынатуғынлардың хәммесин тутқынға алыў ушын, бас руўханийлерден бийлик алып келген, – деди.

¹⁵Ийемиз оған:

– Бар! Өйткени Мен бул адамды атымды басқа миллетлерге, патшаларға хәм Израил улларына жеткизиў ушын таңладым. ¹⁶Мениң атым ушын қаншама азап шегетуғынын Өзим оған көрсетемен, – деди.

¹⁷Солай етип, Ханания барды да, сол үйге кирди хәм қолларын Саулдың үстине қойып:

* 9:13 Яғный: Ийсаға исениўшилерге.

– Туұысқаным, Саул! Саған киятырған жолында көринген Ийемиз Ийса көзлеріңнің ашылып, Мухаддес Руұхка толыұың ушын мени жиберди, – деди.

¹⁸ Сол ўақытта-ақ көзлеринен перде түскендей болып*, Саул және көре басады. Ол орнынан турып, суўға шомылдырылды хәм ¹⁹ аўкат жеп, күшке енди.

Саул Дамаскта хәм Ерусалимде

Саул бир неше күн Дамасктағы шәкиртлердиң жанында қалды. ²⁰ Ол дәрхал Ийсаның Қудайдың Улы екенлигин мәжилисхана-ларда жәриялай басады. ²¹ Оны еситкенлердиң хәммеси таң қалысып: «Мынаў Ерусалимде усы Ийсаның атына сыйынатуғын-ларды қырған адам емес пе? Ол бул жерге де сондай адамларды тутқын етип, бас руұханийлерге апарыў ушын келген жоқ па еди?» – дести.

²² Бирақ Саул күннен-күнге руұхый күшке толысып барды. Ийсаның Масих екенлиги хәккында дәлиллер келтирип, Дамаскта жасайтуғын яхудийлерди таң қалдыратуғын еди.

²³ Арадан көп күнлер өткенде, яхудийлер Саулды өлтириўге тил бириктирди. ²⁴ Бирақ, олардың бул нийети Саулға белгили болып қалды. Яхудийлер оны өлтириў ушын күни-түни қаланың дәрўазасын аңлды. ²⁵ Деген менен, Саулдың шәкиртлери бир күни түнде оны себетке салды да, қаланың дийўалынан түсирип жиберди.

²⁶ Саул Ерусалимге келип, сол жердеги шәкиртлерге қосылыўға тырысты. Бирақ оның Ийсаның шәкирти болғанына исенбей, олардың хәммеси оннан қорқатуғын еди. ²⁷ Сонда Барнаба оны елшилерге ертип келди. Ол Саулдың жолда Ийемизди қалай көргенин, Ийемиздиң оның менен сөйлескенин хәм оның Дамаскта қалай Ийсаның аты менен батыл түрде ўаз айтқанын оларға айтып берди. ²⁸ Солай етип, Саул Ерусалимде олар менен бирге араласып, Ийемиздиң аты менен қорқпастан ўаз айтып жүрди. ²⁹ Ол грекше сөйлейтуғын яхудийлер менен сөйлесип, тартысатуғын еди. Ал олар Саулды өлтириўге хәрекет етти. ³⁰ Туұысқанлар буны билгенде оны Кесарияға апарып, сол жерден Тарсусқа жиберди.

³¹ Солай етип, пүткил Яхудия, Галила хәм Самария бойлап исениўшилер тынышлыққа еристи. Ийемизден қорқып жасаған жәмә-эт беккемленип, Мухаддес Руұхтың қоллап-қуўатлаўы менен саны өсе берди.

* ^{9:18} Сөзбе-сөз: балықтың қабыршағы сыяклы бир нәрсе түсип.

***Петрдің ләң болған адамға
шыпа беріуі***

³² Сонда Петр ел аралап жүріп, Лиддада жасайтуғын исениўшилерди көриўге келди. ³³ Ол сол жерде ләң болып сегиз жылдан бери төсек тартып жатырған Еней атлы бир адамды көрди. ³⁴ Петр оған:

– Еней, Ийса Масих саған шыпа береді. Орныңнан турып, төсегинди жыйна, – деди.

Еней сол ўақытта-ақ орнынан турды. ³⁵ Лидда хәм Шаронда жасайтуғынлардың дерлик хәммеси буны көрип, Ийемиздин жолына түсти*.

Петрдің Тавитаны тирилтиўи

³⁶ Яффада Ийсаның шәкирти болған Тавита атлы бир хаял бар еді. Тавита – грекше «Доркас», яғный «кийик» дегенди аңлатады. Ол хәмме ўақыт жақсылық ислеп, жарлыларға қайыр-садақа беретуғын еді.

³⁷ Сол күнлери Тавита аўырып, қайтыс болды. Адамлар оның денесин жуўып, жоқарыдағы бөлмеге қойды. ³⁸ Лидда Яффаға жақын болғандықтан, Петрдің сол жерде екенин еситкен шәкиртлер оған еки адамды жиберип: «Тезирек бизлерге кел», – деп өтиниш етті.

³⁹ Петр орнынан турып, олар менен бирге кетти. Үйге келгенде, оны жоқарыдағы бөлмеге алып барды. Барлық жесир хаяллар Петрдің этирапына жыйналды. Олар жылап турып, Доркастың өзлери менен бирге жасаған ўақтында тиккен ишки кийимлери менен көйлеклерин оған көрсетти.

⁴⁰ Петр хәммени сыртқа шығарып жиберди де, дизе бүгип, дуўа етті. Сонынан өлиге бурылып:

– Тавита, орныңнан тур! – деди.

Хаял көзлерин ашты да, Петрди көрип, тикейип отырды. ⁴¹ Петр қолын берип, оны орнынан турғызды. Сонынан исениўшилер менен жесир хаялларды шақырды да, тирилген Тавитаны оларға көрсетти. ⁴² Бул ўақия туўралы хабар пүткіл Яффаға мәлим болып, көп адамлар Ийемизге исенди. ⁴³ Петр көп күн Яффада, Симон атлы тери ийлеўшиниң үйинде қалды.

Оныншы бап

Римли жүзбасы Корнелий

¹ Кесарияда «Италиян» деген әскерий бөлимнің жүзбасысы болған Корнелий атлы бир адам бар еді. ² Ол пүткіл шаңарағы менен

* 9:35 Ямаса: Ийемизге қайтты.

Кудайдан коркатуғын, диншил адам еди. Халыққа көп жәрдем берип, Кудайға бәркулла дуға ететуғын еди. ³Бир күни түстен кейин саат үшлер шамасында Кудайдың бир периштесиниң оған келип: «Корнелий!» деп айтқанын ол бир аянда анық көрди.

⁴Корнелийди корқыныш бийлеп, ол көзлерин периштеге тикти де: — Неўе, Ийем? — деди.

Периште оған жуўап берип:

— Еткен дуғаларың менен берген қайыр-садақаларың Кудайға жетип барды. Кудай оларды есте саклады. ⁵Енди Яффаға адамларды жиберип, Петр деп аталатуғын Симон деген бир адамды шақырт. ⁶Ол үйи теңиз жағасында жайласқан Симон атлы бир тери ийлеўшиниң үйинде қонақта, — деди.

⁷Өзи менен сөйлескен периште кеткенде, Корнелий хызметшилеринен екеўин хәм өз жәрдемшилериниң ишинен бир диншил әскерди шақырды. ⁸Оларға хәммесин түсиндирип, Яффаға жиберди.

Петр көрген аян

⁹Ертенине саат он екилер шамасында олар жол жүрип қалаға жақынласқанда, Петр дуға етиў ушын тамның төбесине шықты. ¹⁰Ол аш болып, аўқат жегиси келди. Аўқат таярланып атырғанда, айрықша жағдайға түсти. ¹¹Сонда ол аспанның ашылғанын хәм дастурхан сыяқлы бир нәрсениң төрт мүйеши асылған халында жерге түсип киятырғанын көрди. ¹²Оның ишинде хәр түрли төрт аяқлы жаныўарлар, жер баўырлаўшылар хәм аспан қуслары бар еди. ¹³Бир даўыс оған:

— Петр, тур. Сойып же, — деди.

¹⁴— Яқ, Ийем. Мен ҳеш қашан харам ямаса патас зат жеген емеспен, — деди Петр.

¹⁵Даўыс және екінши рет еситилип, Петрге:

— Кудайдың хадаллағанын сен харам деме! — деди.

¹⁶Бул үш мәрте тәкирарланып, дастурхан дәрхал аспанға көтерилип кетти.

¹⁷Көрген аянының нени аңлататуғынын ойлап, Петр хайран болып турғанда, Корнелий жиберген адамлар Симонның үйин сорап, қапының алдында тоқтап қалды. ¹⁸Олар даўыслап:

— Петр деп аталатуғын Симон усы жерде турып атыр ма? — деп сорады.

¹⁹Петр еле аян хәққында ойланып турғанда, Мухаддес Руўх оған:

— Әне, үш адам сени излеп жүр. ²⁰Қәне, орныңнан турып, төменге түс. Хеш екиленбестен, олар менен бирге кет. Себеби оларды Мен жибердим, — деди.

²¹ Петр төменге түсип, адамларға:

– Сизлер излеп жүрген адам мен боламан. Қандай жумыс пенен келдинлер? – деди.

²² Олар Петрге:

– Корнелий деген хақ хәм Қудайдан қорқатуғын, пүткил яхудийлер хүрмет ететуғын бир жүзбасы бар. Оған бир мухаддес периште сени үйине шақыртып, сөзлеринди тыңлаўды буйырыпты, – деди.

²³ Сонда Петр оларды ишке мирәт етип, мийман қылды.

Петр Корнелийдин үйинде

Ергенине Петр турып, олар менен бирге жолға шықты. Яффадағы туўысканлардың айырымлары да оның менен бирге кетти. ²⁴ Олар келеси күни Кесарияға келди. Корнелий ағайын-туўғанларын хәм жакын досларын жыйнап, оларды күтип отырған еди. ²⁵ Петр үйге киргенде, Корнелий оны қарсы алды да, аяқларына жығылып, оған табынды. ²⁶ Бирақ Петр оны турғызып:

– Тур, мен де адамман-ға, – деди.

²⁷ Петр Корнелий менен сөйлесип ишке киргенде, көп адамлардың жыйналып отырғанын көрип, ²⁸ оларға былай деди:

– Яхудий адамның басқа миллет адамы менен қарым-қатнаста болып, оған барыўы қадаған екенин билесизлер. Бирақ Қудай маған хеш адамды харам хәм иплас демеў кереклигин көрсеткен еди. ²⁹ Сонлықтан шақырылғанымда бас тартпай усы жерге келдим. Енди мени не себептен шақырғаныңызды сораўыма бола ма?

³⁰ Корнелий былай деди:

– Төрт күн алдын усындай ўақытта, түстен кейин саат үште үйде дуўа етип отыр едим. Тосаттан жарқыраған кийимли бир адам алдымда пайда болып, ³¹ маған: «Корнелий! Қудай сениң дуўанды еситип, берген қайыр-садақаларынды есте сақлады. ³² Яффаға адам жиберип, Петр деп аталатуғын Симонды шақырт. Ол теңиз жағасында жасайтуғын тери ийлеўши Симонның үйинде турып атыр», – деди. ³³ Сонлықтан мен сизге дәрриў адам жолладым. Сиз де келип, жақсы қылдыңыз. Енди бизлер хәммеиз Ийемиздин сизге буйырған хәр бир нәрсесин тыңлаў ушын Қудай алдында отырмыз.

³⁴⁻³⁵ Сонда Петр былай деп сөзин баслады:

– Қудайдың адамларды айырмайтуғынын, бирақ Өзинен қорққан хәм хақ ис ислеўши адамды миллетине қарамай қабыл ететуғынын хақыйқаттан түсинип турман. ³⁶ Қудай Израил халқына Ийса Масих арқалы тынышлық Хош Хабарын жәриялағанын билесизлер. Ийса Масих – хәр бир адамның Ийеси. ³⁷ Яқыя суўға шомылдырылыўды жәриялағаннан соң, Галиладан баслап пүткил Яхудияда болған мына

ўақыялардан да хабарыңыз бар: ³⁸ Қудай Насыралы Ийсаға Мухаддес Руўх хәм құдирет берип, хызметке тайынлады. Ийса хәмме жерди айланып жақсылық иследи, шайтанның қол астында болғанлардың хәммесине шыпа берди. Өйткени Қудай Оның менен бирге еди. ³⁹ Ийсаның яхудийлердің үлкесинде хәм Ерусалимде ислеген ислериниң хәммесине бизлер гүўамыз. Адамлар Оны атанақ ағашқа шегелеп өлтирген еди. ⁴⁰ Бирақ Қудай Ийсаны үшінши күни өлимнен тирилтти хәм Оның адамларға көриниўине жол қойды. ⁴¹ Ол адамлардың хәммесине емес, ал Қудайдың алдын ала таңлаған гүўаларына, яғный бизлерге, өлимнен қайта тирилгеннен кейин Өзи менен бирге ишип-жегенлерге көринди. ⁴² Ол Өзиниң Қудай тәрәпинен тирилерди хәм өлилерди хәким етиўши болып тайынланғанын халыққа жәриялаўымызды хәм бул хаққында гүўалық бериўимизди буйырды. ⁴³ Пайғамбарлардың хәммеси Ийса хаққында гүўалық берип, Оған исенген хәр бир адамның гүналары Оның аты менен кеширилетуғынын айтқан еди.

⁴⁴ Петр еле усы сөзлерди сөйлеп турғанда, Қудайдың сөзлерин еситкен хәр бир адамның үстине Мухаддес Руўх түсти. ⁴⁵ Петр менен бирге келген исениўши яхудийлер* Мухаддес Руўхтың сыйы басқа миллет адамларының үстилерине де жаўғанына таң қалысты. ⁴⁶ Себеби олардың басқа тиллерде сөйлеп, Қудайды алғыслап турғанын еситти.

Сонда Петр:

⁴⁷ – Булар да анық бизлер сыяқлы Мухаддес Руўхты алды. Олардың суўға шомылдырылыўына ким қадаған ете алады? – деди.

⁴⁸ Солай етип, Петр олардың Ийса Масихтың аты менен суўға шомылдырылыўын буйырды. Соңынан олар Петрден бир неше күн қалыўын өтиниш етти.

Он биринши бап

Петрдің болған ўақыяны түсиндириўи

¹ Елшилер менен Яхудиядағы туўысқанлар басқа миллетлердің де Қудайдың сөзин қабыл еткенин еситти. ² Сонлықтан Петр Ерусалимге келгенде, сүннетли исениўшилер оны айыпплап:

³ – Сен сүннетсиз адамлардың үйине барып, олар менен бирге ас ишипсең! – деди.

⁴ Сонда Петр сөз баслап, болған ўақыяны избе-излик пенен айтты берди:

* 10:45 Сөзбе-сөз: сүннетлилер.

⁵ – Мен Яффа қаласында дуға етип отырған едим. Айрықша жағдайға түсип, бир аян көрдим: дастурханға уксаған бир нәрсе төрт мүйеши асылған халында аспаннан түсип, мениң жаныма дейин келди. ⁶ Көзлеримди тигип, дастурханға дыққат пенен карадым. Дастурханның ишинде жер жүзінде жасаўшы төрт аяқлы жаныўарларды, жабайы хайўанларды, жер баўырлаўшыларды хәм аспан қусларын көрдим. ⁷ Сонда маған бир даўыстың: «Петр, тур. Сойып же», – дегенин еситтим. ⁸ «Яқ, Ийем! Аўзыма хеш қашан харам ямаса патас нәрсе алғаным жоқ», – дедим. ⁹ Даўыс аспаннан екинши мәрте еситилип: «Қудайдың хадаллағанын сен харам деме!» – деди.

¹⁰ Бул үш мәрте тәкирарланды. Соңынан хәммеси және аспанға алынды. ¹¹ Тап сол ўақытта Кесариядан маған жиберилген үш адам мен болып атырған үйдиң алдында турған еди. ¹² Мухаддес Руўх маған хеш екиленбей олар менен кетиўди айтты. Бул алты туўысқанымыз да мениң менен бирге шығып, сол адамның үйине бардык. ¹³ Ол бизлерге қалайынша бир периштени көргенин айтып берди. Периште оның үйинде пайда болып, өзине: «Яффаға адам жоллап, Петр деп аталатуғын Симонды шақырт. ¹⁴ Ол саған сени хәм пүткил хожалығынды қутқаратуғын сөзлерди айтады», – депти. ¹⁵ Мен сөйлей баслағаннан-ақ, ең баста бизлердиң үстимизге түскендей, олардың үстилерине де Мухаддес Руўх түсти. ¹⁶ Сонда Ийемиздиң мына сөзлери ядыма түсти: «Яқия суў менен шомылдырды, ал сизлер Мухаддес Руўх пенен шомылдырыласызлар». ¹⁷ Солай етип, Қудай Ийемиз Ийса Масихқа исенетуғын бизлерге берген сыйын оларға да берсе, Қудайға қарсы шығатуғындай мен ким болыппан?

¹⁸ Бул сөзлерди еситип, олар тынышланды. Қудайды алғыслап былай деди:

– Демек, Қудай басқа миллетлерге де тәўбе етип, мәнгилик өмирге ийе болыў мүмкиншилигин берипти.

Антиохиядағы исениўшилердиң жәмәәти

¹⁹ Степан өлтирилген күннен басланған куўдалаў себебли тарқалған исениўшилер Феникия, Кипр хәм Антиохияға шекем барды. Олар Қудайдың сөзин тек яхудийлерге жәриялауығын еди. ²⁰ Бирак, олардың арасынан кипрлы хәм киренели айырым адамлар Антиохияға барып, греклерге де Ийемиз Ийса туўралы Хош Хабарды жәриялап жүрди. ²¹ Ийемиздиң қүдирети* олар менен бирге болғанлықтан, көп адамлар исенип, Ийемиздиң жолына түсти. ²² Бул

* 11:21 Ямаса: Ийемиздиң қолы.

хаккында хабар Ерусалимдеги исениўшилердиң жәмәетине жетип барғанда, олар Барнабаны Антиохияға жиберди. ²³ Барнаба сол жерге келгенде, Қудайдың мийримин көрип куўанды. Олардың хәммесине Ийемизге шын кеўилден садык болыңлар, деп ақыл-нәсият берди. ²⁴ Өйткени ол Мухаддес Руўхка толған, исеними күшли, жақсы адам еди. Солай етип, көп адамлар Ийемизге алып келинди. ²⁵ Сонда Барнаба Саулды излеў ушын Тарсуска кетти. ²⁶ Оны таўып, Антиохияға әкелди. Солай етип, Барнаба менен Саул толық бир жыл сол жердеги исениўшилер жәмәети менен бирге жыйналып, көп адамларға тәлим берди. Усы Антиохия қаласындағы шәкиртлер биринши мәрте масихыйлар* деп аталды. ²⁷ Сол күнлери Ерусалимнен Антиохияға бир неше пайғамбарлар келди. ²⁸ Олардан Агабус атлы биреўи орнынан турып, пүткил жер жүзинде ашлық болатуғынын Мухаддес Руўхтан илхамланып, болжап айтты. Бул ашлық Клавдий патшаның** заманында болды. ²⁹ Сонда шәкиртлер Яхудияда жасайтуғын туўысқанларға қолларынан келгенинше ақшалай жәрдем берийге қарар етти. ³⁰ Олар жыйналған ақшаларды исениўшилер жәмәетиниң ақсақалларына Барнаба хәм Саул арқалы жиберип, усы қарарды орынлады.

Он екінши бап

Петрдиң қамақтан азат етилиўи

¹ Сол ўақытта патша Хирод исениўшилер жәмәетиниң гейбир адамларын куўдалаў ушын тутқынға алды. ² Ол Юханның туўысқаны Яқыпты қылыш пенен өлтиртти. ³ Буның яхудий басшыларына жаққанын көрип, изинен Петрди де услатпақшы болды. Ашытқысыз нан байрамы*** күнлери еди. ⁴ Хирод Петрди услатып, қамаққа салдырды. Оны қараўыллаўды хәр бири төрт әскерден ибарат болған төрт әскерий топарға тапсырды. Себеби Қутқарылыў байрамынан соң, оны халықтың алдына шығарыў нийетинде еди.

⁵ Солай етип, Петр қамаққа алынды. Бирақ исениўшилер жәмәети ол ушын Қудайға бар жигери менен дуўа етти.

⁶ Хиродтың Петрди халықтың алдына шығармақшы болған күнинен алдыңғы күни түнде, ол еки әскердиң ортасында қос шынжыр

* 11:26 *Масихыйлар* – грекше христианлар. Яғный, Ийса Масихты Қутқарылышым хәм Ийем деп қабыл еткен исениўши адамлар.

** 11:28 *Клавдий патша* – бизиң эрамыздың 41–54 жылларында Рим императоры болған адам.

*** 12:3 *Ашытқысыз нан байрамы* – Қутқарылыў байрамы.

менен байлаулы халында уйыклап атыр еди. Қапының аўзында турған караўыллар да камақты караўыллап тур еди. ⁷Тосаттан Ийемиздин бир периштеси пайда болып, камақтың иши жарқырап кетти.

Периште Петрдин бүйиринен түртип, оны оятты да:

– Тез орнынан тур, – дегенде, Петрдин колларындағы шынжырлар шешилип, түсип кетти. ⁸Периште оған:

– Белинди буўып, аяқ кийиминди кий, – деди. Петр усылай иследи. Периште оған:

– Шапаныңды кийип, мениң изиме ер, – деди.

⁹Петр камақхана бөлмесинен шығып, оның изине ерди. Бирак, периштениң қылып атырған ислериниң оңында болып атырғанын билмей, аян көрип турман, деп ойлады. ¹⁰Олар биринши хәм екинши караўыллардан өтип, қалаға шығатуғын темир дәрўазаға келди. Дәрўаза оларға өз-өзинен ашылды. Олар сыртқа шығып бир көше өткенде, периште бирден Петрдин жанынан ғайып болды.

¹¹Сонда өзине келген Петр: «Ийемиздин Өз периштесин жиберип, мени Хиродтың колынан хәм яхудий халқының мениң басыма түседи, деп күткен барлық бәлелерден қутқарғанын енди хақыйқаттан түсинип турман», – деди.

¹²Петр буны түсингеннен соң, Марк деп аталатуғын Юханның анасы Мәриямның үйине кетти. Ол жерде көп адамлар жыйналып, дуға етип отырған еди. ¹³Петр сыртқы қапыны қаққанда, Рода атлы бир хызметши қыз ким екенин билиў ушын қапыға келди. ¹⁴Ол Петрдин даўысын танып, қатты куўанғанынан қапыны ашпай, қайтадан ишке жуўырып: «Петр қапының алдында тур», – деп хабар берди.

¹⁵«Есиң дурыс па?» – дести оған. Ал қыз сөзинде турып алғанлықтан, олар: «Бул оның периштеси», – деди.

¹⁶Бирак Петр қапыны қағыўды даўам етти. Олар қапыны ашып, оны көргенде хайран қалысты. ¹⁷Петр оларға үндемеўлерин қолы менен ымлап көрсетти де, Ийемиздин оны камақтан қалай шығарғанын айтып берди. Сонынан: «Бул хабарларды Яқыпқа хәм басқа туўысқанларымызға жеткизиңдер», – деп, сол жерден шығып, басқа жаққа кетти.

¹⁸Таң атқанда, Петрге не болғанын түсинбей, әскерлер қатты албырасты. ¹⁹Хирод Петрди излетти. Таба алмағаннан соң, караўылларды сораўға тугып, оларды өлтириўди буйырды.

Хирод патшаның олими

Буннан соң, Хирод Яхудиядан Кесарияға кетип, бир қанша ўақыт сол жерде қалды. ²⁰Ол Тир хәм Сидон турғынларына қәхәрли еди. Сонда олар өз ара келисип, Хиродқа келди. Патшаның исенимли

хызметшиси* Блаусты өз тәрәплерине аударып, жарастырыўды сорады. Өйткени олардың үлкесиниң азық-аўқаты патшаның үлкесинен гәрәзли еди.

²¹ Белгиленген күнде патшалық липасларын кийген Хирод тахтына отырды да, халыққа сөз сөйледи. ²² Сонда халық: «Бул адамның даўысы емес, қудайдың даўысы», — деп бақырысты. ²³ Сол ўақытта-ақ Ийемиздиң бир периштеси Хиродты урып жиберди. Себеби ол Қудайға бериў керек болған даңқты өзи алған еди. Сонда оның денесин қуртлар кемирип, ол жан тапсырды.

²⁴ Ал Қудайдың сөзи жайылып, исениўшилердиң саны арта берди.

²⁵ Тапсырманы орынлаған Барнаба менен Саул Марк деп аталатуғын Юханды өзлери менен бирге алып, Ерусалимнен қайтып келди.

Он үшінши бап

Барнаба менен Саулдың хызметке жиберилиўи

¹ Антиохиядағы исениўшилер жәмәәтинде пайғамбарлар хәм муғаллимлер бар еди. Олар: Барнаба, Негр деп аталатуғын Симон, киренели Лукий, үлке патшасы Хирод пенен бирге тәрбияланған Манаим хәм Саул. ² Олар Ийемизге сыйынып, ораза тутып отырғанда, Мухаддес Руўх былай деди: «Мен шақырған ис ушын, Маған Барнаба менен Саулды ажыратып бериңлер». ³ Солай етип, олар ораза тутып, дуўа еткеннен соң, Барнаба менен Саулдың үстине қолларын қойды** хәм оларды жолға шығарып салды.

Кипр атаўында

⁴ Мухаддес Руўх тәрәпинен жиберилген Барнаба менен Саул Селевкияға барып, сол жерден кеме менен Кипрға жүзип өтті. ⁵ Олар атаўдағы Саламис деген қалаға келип, яхудийлердин мәжилисханаларында*** Қудайдың сөзин жәриялады. Марк деп аталатуғын Юхан да олар менен бирге болып, оларға хызмет етип жүрди.

⁶ Олар пүткил атаўды бастан-аяқ басып өтип, Папосқа келди. Сол жерде Барешу атлы сыйқыршы хәм жалған пайғамбар болған бир яхудийди ушыратты. ⁷ Ол хәким Сергей Павелдиң кеңестәйи болып,

* 12:20 Ямаса: патшаның жатақ жайының басшысы.

** 13:3 *Үстине қол қойыў* — Қудайдың хызметшилерин хызметке тайынлағанда ямаса басқа елге хызмет етиў ушын жибергенде исленетуғын ис-хәрекет.

*** 13:5 *Мәжилисхана* — грекше «синагога». Яхудийлердиң Қудайға хызмет ететуғын хәм Қудайдың сөзин үйренетуғын орны.

оның менен бирге жүретуғын еди. Хәким ақыллы адам болғанлықтан, Барнаба менен Саулды шақыртып, Қудайдың сөзин тыңламақшы болды. ⁸Бирак, грек тилинде аты Елимас болған жаңағы сыйқыршы оларға қарсылық көрсетип, хәкимнің исениўине тосқынлық етиўге тырысты. ⁹Сонда Мухаддес Руўхқа толған Саул, яғный Павел көзлерин Елимасқа тигип:

¹⁰ – Хәй, кеўли хәр қыйлы хийле менен жалғанға толы шайтанның баласы! Сен хәр қандай хақыйқатлықтың душпанысан! Ийемиздин туўры жолларын бурмалаўды қоясан ба, жоқ па? ¹¹Мине, енди Ийемиз саған қарсы қолын көтерди. Сен соқыр болып қалып, бир канша ўақыт қуяш жақтысын көре алмайтуғын боласан, – деди.

Сол ўақытта-ақ оның көзлерин қараңғы түнек қаплады хәм ол қолынан услап өзин жетелейтуғын адамды излеп, этирапын сыйпалай баслады. ¹²Хәким болған ўақыяны көрип, исенди. Өйткени Ийемиз туўралы тәлийматқа хайран қалған еди.

Писидияның Антиохия қаласында

¹³ Павел менен оның жолдаслары Папостан кемеге минип, Памфилияның Пергия қаласына келди. Ал Юхан оларды қалдырып, Ерусалимге қайтып кетти. ¹⁴Олар Пергиядан жолын даўам етип, Писидияның Антиохия қаласына барды. Дем алыс күни* мәжилисханаға кирип отырды. ¹⁵Мухаддес Нызам хәм пайғамбарлардың Жазыўларынан оқылғаннан соң, мәжилисхананың басшылары оларға: «Туўысқанлар, халыққа айтатуғын нәсият сөзлериңиз болса, мәрхәмат, айтыңлар», – деп хабар жиберди.

¹⁶ Павел орнынан турды да, қолы менен ишарат етип былай деди:

– Хәй, израиллылар хәм Қудайға сыйынатуғын басқа миллет адамлары, тыңлаңлар! ¹⁷Бул Израил халқының Қудайы бизин ата-бабаларымызды таңлап, олар Мысыр елинде жат болып жасағанда, оларды үлкен халық қылды. Соңынан Өзиниң құдиретли қолы менен оларды сол жерден алып шықты. ¹⁸Шөлде шама менен қырық жыл олардың қыңырлығына шыдады. ¹⁹Канан жеринде жети миллетти жоқ қылып, олардың жерин Өз халқына мийрас етип берди. ²⁰Булардың хәммеси төрт жүз елиў жылдай даўам етти.

Соңынан Қудай Самуел пайғамбардың заманына дейин оларға бийлерди берди. ²¹Буннан кейин халық патша сорағанда, Қудай оларға Бенамин урыўынан болған Кистиң улы Саулды берди. Саул қырық жыл патшалық етти. ²²Қудай оны тахттан түсиргеннен соң,

* 13:14 Сөзбе-сөз: шемби күни. Мухаддес Нызам бойынша, яхудийлердин дем алыс күни.

олардың үстилеринен Даўытты патша етип қойды. Қудай ол туўралы мынадай гүўалық берди: *«Мен кеўлимдегидей бир адамды, Ишай улы Даўытты таптым. Ол Мениң хәр бир тилегимди орынлайды»**.

²³ Қудай Өз үдеси бойынша оның урпағынан Израилдың Қутқарыушысы Ийсаны шығарды. ²⁴ Ийса келместен бурын Яқыя пүткіл Израил халқына тәўбе етип суўға шомылдырылыўды жәриялады. ²⁵ Яқыя хызметин тамамлаўға шамаласқанда былай деген еди: «Мени ким деп ойлайсызлар? Мен Масих** емеспен. Бирақ Ол меннен кейин келеди. Мен Оның аяқ кийиминиң баўын шешиўге де ылайықлы емеспен».

²⁶ Туўысқанларым, Ибрайымның урпақлары хәм Қудайға сыйынатуғын басқа миллет адамлары! Бул қутқарылыў сөзлери бизлерге жиберилген. ²⁷ Ерусалимде жасайтуғынлар хәм олардың басшылары Ийсаның ким екенин билмеди хәм хәр дем алыс күни оқылатуғын пайғамбарлардың Ол туўралы жазған сөзлерин түсинбеди. Сонлықтан олар Ийсаны хәким етип, пайғамбарлардың сөзлерин әмелге асырды. ²⁸ Оннан өлим жазасына ылайықлы хеш қандай айып таба алмаса да, Пилаттан Оны өлтириўди сорады. ²⁹ Ол хаққында жазылғанлардың хәммесин орынлағаннан соң, олар Оны атанақ ағаштан түсирип, кәбирге қойды. ³⁰ Бирақ, Қудай Оны өлимнен тирилтти. ³¹ Ийса Өзи менен Галиладан Ерусалимге келгенлерге көп күнлер даўамында көринип жүрди. Енди бул адамлар халық алдында Оның гүўалары болды.

³² Бизлер де сизлерге Қудайдың ата-бабаларымызға үде еткен Хош Хабарын жәриялап атырмыз. ³³ Ол Ийсаны тирилтиўи арқалы олардың урпақлары болған бизлер ушын сол үдени әмелге асырды. Забурдың екинши жырында былай деп жазылған:

*«Сен Мениң Улымсаң,
Бугин Мен Саған Әке болдым»***.*

³⁴ Ийсаны хеш қашан ширитпей, өлимнен қайта тирилтетуғыны хаққында Қудай былай деген:

*«Мен сизлерге Даўытқа үде еткен
мухаддес хәм хақыйқый жарылқаўымды беремен»****.*

³⁵ Сонлықтан басқа бир жерде былай делинген:

*«Өз Мухаддесиңниң шириўине жол қоймайсаң»*****.*

* 13:22 Патшалық хаққында 1-китап 13:14; Забур 88:21.

** 13:25 *Масих* – еврей тилинде «Басына май куйылған адам» деген мәнисти аңлатады. Қудай үде еткен Қутқарыушы.

*** 13:33 Забур 2:7.

**** 13:34 Ийшая 55:3.

***** 13:35 Забур 15:10.

³⁶ Даўыт өз заманында Қудайдың ерки бойынша хызмет еткеннен соң көз жумып, өз ата-бабаларының қасына қойылды хәм денеси ширип кетти. ³⁷ Бирақ, Қудай тирилткен Адамның денеси ширимеди. ³⁸ Солай етип, туўысқанларым, мынаны билип алыңлар: гүналарыңыздың усы Ийса арқалы кеширилетуғыны сизлерге жәрияланып атыр. ³⁹ Муўсаның Нызамы менен сизлер хеш бир гүнадан ақлана алмас едиңиз. Бирақ Ийсаға исенген хәр бир адам Ол арқалы ақланады. ⁴⁰ Енди абайлы болыңлар! Пайғамбарлардың айтқан мына сөзлери басыңызға түспесин:

⁴¹ *«Қараңлар, хәй, мазақ етиўшилер,
Таң қалысып, набыт болыңлар!*

*Себеби Мен сизлер жасаған күнлерде бир ис ислеймен,
Оны биреў сизлерге айтып берсе де, исенбес едиңлер»*.*

⁴² Павел менен Барнаба мәжилисханадан шығып баратырғанда, адамлар олардан келеси дем алыс күни де усылар хаққында айтыўын өтиниш етти. ⁴³ Мәжилисханадағы халық тарқағанда, яхудийлер хәм яхудий динине өткен Қудайға сыйынатуғынлардың көбиси Павел менен Барнабаға ерип жүрди. Павел менен Барнаба олар менен сөйлесип, Қудайдың мийримине сүйенип жасаўды үгит-нәсият етти.

⁴⁴ Келеси дем алыс күни қала халқының дерлик хәммеси Қудайдың сөзин тыңлаў ушын жыйналды. ⁴⁵ Бирақ яхудийлер сонша халықты көрип, қызғанышқа толды. Павелдің сөзлерине қарсы шығып, оны мазақ етти.

⁴⁶ Сонда Павел менен Барнаба батырлық пенен жуўап қайтарып былай деди:

— Қудайдың сөзин дәслеп сизлерге жәриялаўымыз керек еди. Сизлер оны қабыл алмағанлықтан хәм өзлериңизди мәнгилик өмирге ылайықлы көрегенликтен, бизлер енди басқа миллетлерге кетемиз. ⁴⁷ Өйткени Ийемиз бизлерге былай деп буйырған еди:

*«Дуньяның хәмме жерине қутқарылыў әкелиўиң ушын,
Сени басқа миллетлер ушын нур етип қойдым»**.*

⁴⁸ Басқа миллет адамлары буны еситкенде қуўанып кетип, Ийемиздің сөзин алғыслады. Мәнгилик өмир ушын таңланғанлардың хәммеси исенди. ⁴⁹ Солай етип, Ийемиздің сөзи пүткил үлке бойлап жайылды. ⁵⁰ Бирақ яхудийлер Қудайға сыйынатуғын хұрметли хаялларды хәм қала басшыларын үгитлеп, Павел менен Барнабаға қарсы қойды хәм оларды қуўдалатып, үлкеден қуўдырып жиберди.

* 13:41 Хабакук 1:5.

** 13:47 Ийшя 49:6.

⁵¹ Сонда Павел менен Барнаба оларға қарсы ескертиу ретінде аяқтарының шаңын қағып, Иконияға кетти. ⁵² Ал шәкиртлер куўанышка хәм Мухаддес Руўхка толып-таса берди.

Он төртинши бап

Иконияда

¹ Иконияда Павел менен Барнаба әдеттегидей яхудийлердиң мәжлисханасына барып, сондай тәсирли ұаз айтқанлықтан, яхудийлерден де, греклерден де көп адам исенди. ² Бирак, исенбейтуғын яхудийлер баска миллет адамларын туўысканларға қарсы өшегестирип, олардың ақыл-ойын уўлады. ³ Сонлықтан ол жерде узак ўақыт қалған Павел менен Барнаба Ийемизге сүйенип, Қудайдың сөзин батырлық пенен айтып жүрди. Ийемиз олар аркалы кәраматлы белгилер хәм таң қаларлық нәрселерди көрсетип, Өз мийрими хакқында сөзлерди тастыйықлады. ⁴ Қала халқы екиге бөлинип, гейбиреулерди яхудийлердиң, гейбиреулерди елшилердиң тәрәпине өтти. ⁵ Яхудийлер менен баска миллет адамлары өз басшылары менен бирликте елшилерге жәбир берип, оларды тас пенен урмақшы болды. ⁶ Бирак буны билип койған Павел менен Барнаба Ликаонияның Листра, Дербә қалаларына хәм сол әтирапларға қашып барып, ⁷ сол жерлерде де Хош Хабарды жәриялауды даўам етти.

Листра хәм Дербәде

⁸ Листрада еки аяғы ләң бир адам бар еди. Ол иштен ләң болып туўылып, хеш қашан жүрмеген еди. ⁹ Бул адам Павелдиң сөзлерин тыңлап отырғанда, Павел оған тигилип қарап, шыпа табатуғынына исеними бар екенин көрди де, ¹⁰ қатты даўыслап:

— Аяқларыңда тик тур, — деди.

Сол адам орнынан ушып турды да, жүре баслады.

¹¹ Халық Павелдиң ислеген исин көргенде, ликаония тилинде:

— Қудайлар адам пишинине енип, бизлерге келипти, — деп бақырысты.

¹² Олар Барнабаны Зевс, Павелди сөз сөйлегени ушын Гермес деп атады. ¹³ Қаланың сыртында жайласқан Зевс ибадатханасының руўханийи қала дәрўазасына өгизлерди хәм гүл шеңберлерин алып келди де, халық пенен бирликте елшилерге курбанлық бермекши болды.

¹⁴ Бирак елшилер — Барнаба менен Павел буны еситкенде кийимлерин жыртып, көпшиликтиң арасына өзлерин урды да, былай деп бақырды:

¹⁵ — Адамлар! Неге бундай ислеп атырсызлар? Бизлер де сизлер сыяқлы адамлармыз-ғо! Сизлердиң бул мәниссиз нәрселерди таслап, аспанды, жерди, теңизди хәм олардың ишиндегилердиң хәммесин

жаратқан тири Қудайға қайтыуыңыз ушын Хош Хабарды жәриялап атырмыз. ¹⁶ Қудай өткен әуладлардың ұақтында барлық миллетлерди өз өмир жоллары менен жүриўге қалдырды. ¹⁷ Соған қарамастан, Өзи хаққында гүәлык бериўди тоқтатпай, сизлерге жақсылық ислеп келмекте: Ол аспаннан жаўын жаўдырып, жемислерге бай мәүсимлерди береді. Сизлерди азық пенен тойдырып, жүрегинизди қуўанышқа толтырады.

¹⁸ Усы сөзлер менен, олар өзлерине құрбанлық бермеўге халықты зорға дегенде көндирди.

¹⁹ Бирақ Писидияның Антиохия хәм Икония қалаларынан келген айырым яхудийлер халықты өз тәрәпине аўдырып, Павелди тас пенен урды. Оны өлди деп ойлап, қаланың сыртына сүйреп шығарып таслады. ²⁰ Деген менен, шәкиртлер этирапына жыйналғанда, Павел өзине келип орнынан турды да, қалаға қайтты. Ертеңине ол Барнаба менен бирге Дербеге кетти.

Сирия Антиохиясына қайтыў

²¹ Олар Хош Хабарды Дербе қаласында жәриялап, көп шәкирт арттырғаннан соң, Писидиядағы Листра, Икония хәм Антиохия қалаларына қайтып келди. ²² Жол-жөнекей шәкиртлердің жанларына күш-қуәт берип, исенимде беккем турыўды үгит-нәсият етти де: «Қудайдың Патшалығына кириўимиз ушын, көп қыйыншылықлардан өтиўимиз тийис», — деди. ²³ Павел менен Барнаба хәр бир исениўши жәмәетте ақсақалларды тайынлады. Ораза тутып, дуға еткеннен соң, оларды өзлери бурыннан исенетуғын Ийемиз Ийсаның қолына тапсырды.

²⁴ Соңынан олар Писидия үлкеси арқалы өтип, Памфилия үлкесине келди. ²⁵ Пергияда Қудайдың сөзин жәриялағаннан соң, Анталияға кетти. ²⁶ Сол жерден кеме менен Антиохияға қайтты. Бул қалада олар өзлерине тапсырылған ис ушын өзлерин Қудайдың мийримине бағышлаған еди. Олар сол исти енди орынлады. ²⁷ Ол жерге жеткенде, олар исениўшилер жәмәетин бир жерге жыйнап, Қудайдың өзлери арқалы нелер ислегенин, басқа миллетлерге исеним қапысын қалай ашқанын билдирди. ²⁸ Олар сол жердеги шәкиртлер менен бирге узақ ұақыт қалды.

Он бесинши бап

Ерусалимдеги құрылтай

¹ Яхудиядан Антиохияға гейбир исениўшилер келип, туўысқанларға: «Егер Муўсаның үрп-әдети бойынша сүннет етилмесендер, қутқарыла алмайсызлар», — деп тәлим бере баслады. ² Павел хәм

Барнаба олар менен айтысып, қатты тартысып қалды. Ақырында Павел хәм Барнабаға, және де олар менен бирге басқа бир неше туўысқанға Ерусалимдеги елшилер менен ақсақалларға барып, усы мәселени шешиў тапсырылды. ³ Солай етип, олар исениўшилер жәмәәти тәрәпинен жиберилип, Феникия хәм Самария үлкелеринен өтті. Жол-жөнекей басқа миллетлердиң Ийемиздиң жолына түскенин* айтып, сол жердеги туўысқанларға үлкен қуўаныш бағышлады. ⁴ Ерусалимге келгенде, олар исениўшилер жәмәәти, елшилер хәм ақсақаллар тәрәпинен жақсы қабыл етилди. Қудайдың өзлери арқалы ислеген хәмме нәрсесин оларға билдирди.

⁵ Бирақ, парисейлер** арасынан шыққан айырым исениўшилер орынларынан турып:

– Исениўши болған басқа миллет адамлары да сүннет етилип, оларға Муўсаның Нызамын орынлаўды буйырыў тийис, – деди.

⁶ Елшилер менен ақсақаллар бул мәселе бойынша мәсләхәтлесий ушын жыйналды. ⁷ Узақ талқылаўдан соң Петр орнынан турып, оларға былай деди:

– Туўысқанлар! Басқа миллетлердиң Хош Хабарды менин аўзымнан еситип исениўи ушын, Қудай көп ўақыт бурын араңыздан мени таңлағанын билесизлер. ⁸ Адамның кеўлин билетуғын Қудай Мухаддес Руўхты бизлерге бергени сыяқлы, басқа миллетлерге де берип, оларды қабыл еткенин көрсетти. ⁹ Қудай олардың кеўиллерин исенимлери арқалы тазалап, бизлер менен олардың арасына айырмашылық қоймады. ¹⁰ Олай болса, енди не ушын ата-бабаларымыз да, өзлеримиз де көтерип жүре алмаған мойынтырықты шәкиртлердиң мойнына салып, Қудайды сынап атырсызлар? ¹¹ Олардың Ийемиз Ийсаның мийрими менен қутқарылатуғыныңдай, бизлер де өзлеримиздиң солай қутқарылатуғынымызға исенемиз.

¹² Сонда жыйналғанлардың хәммеси тынышланып, Барнаба менен Павелди тынлай баслады. Олар өзлери арқалы Қудайдың басқа миллетлер арасында көрсеткен кәраматлы белгилери менен таң қаларлық нәрселери ҳаққында айтып берди. ¹³ Олар сөзлерин таўысқаннан соң, Яқып сөз баслап былай деди:

– Туўысқанлар, маған қулақ салыңлар! ¹⁴ Басқа миллетлерден Өзине тийисли*** бир халық шығарыў ушын, Қудай оларға дәслеп қалай мийримлилик көрсеткенин Симон Петр баян еткен еди.

* 15:3 Яғный: тәўбе етип, Ийсаға исенгенин.

** 15:5 *Парисейлер* – Ийсаның заманында яхудий халқының қушли диний топары.

*** 15:14 Сөзбе-сөз: Өз аты ушын.

15 Пайғамбарлардың сөзлери де усыған туўры келеди. Былай деп жазылған:

- 16 *«Буннан кейин Мен қайтып келип,
Даўыттың қулап қалған үйин қайта қураман.
Қыйралғанларды дүзетип, қайта тиклеймен.*
- 17 *Солай етип, қалған адамлар
хәм Мениң атым менен аталыушы барлық миллетлер
Ийесин — Мени излеп тапсын.*
- 18 *Буларды әйемнен билдирген Ийемиз
усылай дейди»*.*

19 Сонлықтан, мениң пикиримше, Қудайдың жолына түскен басқа миллет адамларын қыйнамауымыз керек. 20 Бирақ, бутларға сойылып харамланған құрбанлық гөшинен, бузықшылықтан, буўындырылып өлтирилген хайўанлардың гөшинен хәм қаннан аўлақ болыўларын жазып жиберийүмиз тийис. 21 Өйткени әйемги ўақытлардан бери Муўсаның Нызамы хәр бир қалада жәрияланып киятыр хәм хәр дем алыс күни мәжилисханаларда** оқылмақта.

***Басқа миллетлерден болған
исениўшилерге хат***

22 Солай етип, пүткил исениўшилер жәмәәти менен елшилер хәм ақсақаллар өзлериниң арасынан адамларды сайлап, оларды Павел хәм Барнаба менен бирге Антиохияға жиберийүге қарар етти. Сайланғанлар: туўысқанлар арасында басшылық етип жүрген Барсаба деп аталатуғын Яхуда менен Сила еди. 23 Олар арқалы мына хатты жазып жиберди:

«Хүрметли туўысқанларымыз!

Туўысқанларыңыз болған биз, елшилер хәм ақсақаллардан, Антиохия, Сирия хәм Киликиядағы басқа миллет адамлары болған сиз, туўысқанларға сәлем!

24 Арамыздағы айырым адамлардың сизлерге барғанын хәм өз сөзлери менен сизлерди тәшиўишке салып, ақылыңызды хайран қылғанын еситтик. Бизлер оларға хеш қандай жол-жорық бермеген едик. 25 Сонлықтан арамыздан бир неше адамды сайлап, сүйикли туўысқанларымыз Барнаба хәм Павел менен бирликте сизлерге жиберийүди бир аўыздан макул таптық. 26 Булар екеўи Ийемиз Ийса Масихтың аты ушын өмирлерин бағышлаған адамлар. 27 Сизлерге

* 15:16-18 Амос 9:11-12.

** 15:21 *Мәжилисхана* — грекше «синагога». Яхудийлердин Қудайға хызмет ететуғын хәм Қудайдың сөзин үйренетуғын орны.

және де Яхуда менен Силаны жиберип атырмыз. Олар бул жазғанларымызды аўызша айтып береді. ²⁸ Себеби Мухаддес Руўх хәм бизлер әхмийетли болған бул қағыйдалардан тысқары сизлерге хеш нәрсени жүклемейди мақул таптық: ²⁹ сизлер бутларға сойылған қурбанлық гөшинен, қаннан, буўындырылып өлтирилген хайўанлардың гөшинен хәм бузықшылықтан аўлақ болыңлар. Усылардан саклансаңлар, жақсы ис қылған боласызлар. Аман болыңлар!»

³⁰ Солай етип, жиберилгенлер жолға шығып, Антиохияға келди. Жәмәәтти бир жерге жыйнап, оларға хатты тапсырды. ³¹ Исенийшилер хатты оқып, ондағы кеўил көтериўши сөзлерге қуўанды. ³² Пайғамбаршылық сыйын алған Яхуда менен Сила туўысқанларға көп сөзлер менен ақыл-нәсият айтып, руўхый күш-қуўат берди. ³³ Бир қанша ўақыт сол жерде болғаннан соң, туўысқанлар оларды аман-есен шығарып салып, жоллағанларға қайтарды. [³⁴*]

³⁵ Ал Павел менен Барнаба Антиохияда болды. Олар көплеген адамлар менен бирликте Ийемиздің сөзин үйретип, жәриялап жүрди.

Павелдің екінши сапары

³⁶ Бир қанша ўақыттан соң, Павел Барнабаға:

— Енди изимизге қайтып, бизлер Ийемиздің сөзин жәриялаған хәр бир қаладағы туўысқанларымызға барайық, олардың хал-жағдайын көрейик, — деди.

³⁷ Барнаба Марк деп аталатуғын Юханды бирге алып жүрмекши болды. ³⁸ Бирақ Павел Памфилияда өзлерин таслап кетип, бирликте баслаған исти даўам етпеген Маркты өзлери менен бирге алып жүриўди мақул көрмеді. ³⁹ Солай етип, олардың арасында кескин түсинбеўшилиқ болып, бир-биринен бөлинди. Барнаба Маркты алып, кеме менен Кипрға кетти. ⁴⁰ Ал Павел Силаны таңлады хәм туўысқанлар тәрәпинен Ийемиздің мийримине тапсырылғаннан соң, жолға шықты. ⁴¹ Ол Сирия хәм Киликия үлкелерин аралап, исенийши жәмәәттерди беқкемлеп жүрди.

Он алтыншы бап

Тимофейдің Павел менен Силаға қосылыўы

¹ Павел Дербеге, соңынан Листраға келди. Сол жерде анасы исенийши яхудий, ал әкеси грек болған Тимофей атлы шәкирт бар еди.

² Листра хәм Икониядағы туўысқанлар ол хаққында жақсы пикирде

* 15:34 Басқа нускада мына аят бар: «Бирақ Сила сол жерде қалыўға қарар етти».

еди. ³Тимофейди өзи менен бирге алып жүриўди қәлеген Павел сол жердеги яхудийлер себепли, оны сүннет еттирди. Өйткени хәмме Тимофейдиң әкесиниң грек екенин билетуғын еди. ⁴Олар қаладан-қалаға өтип, Ерусалимдеги елшилер менен ақсақаллар белгилеген қағыйдаларды исениўшилерге орынлаў ушын тапсырды. ⁵Солай етип, исениўши жәмәәтлердиң исеними беккемленип, саны күннен-күнге арта берди.

Павелдиң Македонияға шақырылыўы

⁶Қудайдың сөзин Азия үлкесинде* жайыўға Мухаддес Руўх тыйым салғанлықтан, Павел менен оның жолдастары Фрикия хәм Галатия үлкелерин аралап жүрди. ⁷Олар Мисияның шегарасына келгенде, Битинияға кирмекши болды, бирақ Ийсаның Руўхы оларға рухсат бермеди. ⁸Сонлықтан олар Мисиядан өтип, Троас қаласына келди. ⁹Сол күни түнде Павел аян көрди. Македониялы бир адам оның алдында турып: «Македонияға келип, бизлерге жәрдем бер», — деп өтинди. ¹⁰Павел бул аянды көргеннен соң, бизлер дәрриў Македонияға барыўдың хәрекетин иследик. Себеби Қудай бизлерди оларға Хош Хабарды жәриялаўға шақырып атыр, деген жуўмаққа келдик.

Павел Филип қаласында

¹¹Бизлер Троастан кеме менен шығып, туўры Самотракияға, ертеине Неаполиске жүзип бардык. ¹²Ол жерден Македония үлкесиниң ең баслы қаласы, Римниң қол астында болған Филипке жетип келдик. Бул қалада бир неше күн қалдық.

¹³Бизлер бул жерде яхудийлер дуўа ететуғын орын бар деп ойлап, дем алыс күни** қала дәрўазасынан сыртқа, дәрьяның жағасына шықтык. Бизлер отырып, сол жерге жыйналған хаялларға сөйлей басладык. ¹⁴Тынлаўшылар арасында Тиатира қаласынан келген, қымбат бақалы гезлемелерди сатыўшы Лидия атлы бир хаял бар еди. Ол Қудайға сыйынатуғын еди. Павелдиң сөзлерине қулақ салыўы ушын, Ийемиз оның кеўлин ашты. ¹⁵Лидия үй-иши менен бирге суўға шомылдырылғаннан соң, бизлерди үйине мирәт етип: «Мени Ийемизге исенеди, деп есаплайтуғын болсаңдар, келиңдер, үйимде болыңлар», — деп бизлерди көндирди.

* 16:6 *Азия үлкеси* — хәзирги Туркия елиниң кубла-батыс бөлегинде болған бир үлке.

** 16:13 Сөзбе-сөз: шемби күни.

Павел менен Сила қамақта

¹⁶ Бир күни бизлер дуға ететуғын жерге баратырғанымызда, палкерлик пенен шуғылланатуғын жаўыз руўхлы бир шорыға дусластық. Бул қыз палкерлик пенен хожайынларына көп пайда келтиретуғын еди. ¹⁷ Ол Павел менен бизлердин изимизге түсип:

– Бул адамлар – Құдиретли Құдайдың хызметшилери, олар сизлерге қутқарылыў жолын жәриялап атыр! – деп бақырып жүрди.

¹⁸ Бул көп күн тәкирарланды. Ақырында Павелдин жанына тийип, ол арқасына бурылды да, қыздың ишиндеги жаўыз руўхқа:

– Ийса Масих аты менен буйыраман: оннан шығып кет! – деди.

Жаўыз руўх қыздың ишинен дәрхал шығып кетти.

¹⁹ Шорының хожайынлары пайда көриўден үмитлериниң үзилгенин билип, Павел менен Силаны услап алды да, базар майданындағы басшыларға сүйреп апарды. ²⁰ Оларды Рим хәкимлериниң алдында турғызып:

– Мына яхудийлер қаламызды астан-кестен етпекте. ²¹ Биз римлилерге қабыл етиўге де, орынлаўға да болмайтуғын үрп-әдетлерди жәриялап жүр, – дести.

²² Халық та оларға қосылып, елшилерге қарсы шықты. Хәкимлер Павел менен Силаның кийимлерин жыртып шештирди де, таяқ пенен сабаўға буйрық берди. ²³ Оларды көп сабатқаннан соң, қамаққа салдырды хәм қамақхана хызметкерине оларды жақсылап қараўыллаўды буйырды. ²⁴ Усындай буйрық алған қамақхана хызметкери оларды қамақхананың ишки бөлмесине қамап, аяқларын буғаў менен қысып таслады.

²⁵ Түнниң орталарында Павел менен Сила дуға етип, Құдайды алғыслайтуғын қосық айтып отырған еди. Басқа тутқынлар да оларды тыңлады. ²⁶ Бирден жер қатты қозғалып, қамақхананың тырнағы силкинди хәм сол ўақытта-ақ барлық қапылар ашылып, хәмменин шынжырлары шешилип кетти. ²⁷ Уйқыдан оянған қамақхана хызметкери қамақхананың қапыларының ашық екенин көрди. Тутқынлар қашып кетти, деп ойлаған ол өзін өлтирмекши болып, қылышын суўырып алды. ²⁸ Бирақ Павел бәлент даўыс пенен бақырып:

– Өз жаныңа қастыянлық етпе, хәммемиз усы жердемиз, – деди.

²⁹ Қамақхана хызметкери шыра әкелдирип, ишке жуўырып кирди де, қалтырап, Павел менен Силаның алдына жығылды. ³⁰ Оларды сыртқа шығарып:

– Мырзалар, қутқарылыўым ушын не ислеўим керек? – деп сорады.

³¹ Олар:

– Ийемиз Ийсаға исен, сонда сен де, үй-ишиң де қутқарыласыз, – деди.

³² Соңынан олар оның өзине хәм үйиндегилердің хәммесине Ийемиздің сөзин айтты. ³³ Қамақхана хызметкери түннің сол сәтінде оларды алып кетип, жарақатларын жуўды да, дәрриў өзи хәм пүткил үй-иши суўға шомылдырылды. ³⁴ Ол Павел менен Силаны үйине әкелип, алдыларына дастурхан жайды. Қудайға исенгенине пүткил үй-иши менен қуўанды.

³⁵ Таң атқанда, хәкимлер: «Сол адамларды босатыңдар», – деген буйрық пенен сақшыларды жоллады. ³⁶ Қамақхана хызметкери бул сөзлерди Павелге хабарлап:

– Хәкимлер сизлерди босатыў ушын адам жоллапты. Енди шығып, аман-есен кете бериңдер, – деди.

³⁷ Бірақ Павел сақшыларға былай деди:

– Рим пуқаралары болған бизлерди халық алдында хәкимсиз сабап, қамаққа салды. Енди бизлерди жасырын қуўып жибермекши ме? Бул болмайды! Бизлерди өзлери келип шығарсын!

³⁸ Сақшылар бул сөзлерди хәкимлерге жеткизип барды. Хәкимлер Павел менен Силаның Рим пуқаралары екенин еситкенде қорқып кетти. ³⁹ Келип, кеширим сорады. Соңынан оларды сыртқа шығарып, қаладан кетиўлерин өтинди. ⁴⁰ Павел менен Сила қамақтан шығып, Лидияның үйине барды. Сол жерде туўысқанларды көрип, оларды жигерлендиргеннен соң, жолға шықты.

Он жетинши бап

Салоникада

¹ Олар Амфиполис хәм Аполлониядан өтип, Салоникаға келди. Бул жерде яхүдийлердің бир мәжилисханасы бар еди. ² Павел өз әдети бойынша мәжилисханаға барды. Үш хәпте* олар менен Мухаддес Жазыўларды талқылады. ³ Масихтың азап шегип, өлимнен қайта тирилиўи тийис екенин түсиндирип, дәлиллер келтирди де:

– Мен сизлерге жәриялап атырған бул Ийса – Масих, – деди ол.

⁴ Яхүдийлердің базылары мақуллап, Павел менен Силаға қосылды. Сондай-ақ, Қудайға сыйынатуғын греклердің үлкен топары хәм көплеген абырайлы хаяллар да солай иследи.

⁵ Бірақ яхүдийлер күншиллик етип, базарда бос жүрген айырым жарамас адамларды жыйнады да, қалада топалаң салды. Павел менен Силаны таўып, оларды халықтың алдына шығарыў ушын,

* 17:2 Ямаса: үш шемби аралығында.

Ясонның үйине топылып кирди. ⁶Бирақ оларды таба алмай, Ясон менен басқа гейбир туўысканларды қала басшыларының алдына сүйреп апарып:

– Пүткіл дүньяны астан-кестен еткен бул адамлар усы жерге де келипти. ⁷Ясон оларды қабыл қылды. Олардың хәммеси Ийса деген басқа бир патша бар екенін айтып, Рим патшасы-Қайсардың пәрманларына қарсы хәрекет етип жүр, – деп бақырды.

⁸Бул сөзлерди еситкен халық хәм қала басшылары қатты тынышсызланды. ⁹Бирақ олар Ясоннан хәм басқалардан кепилликке ақша алып, босатып жиберди.

Верияда

¹⁰Туўысканлар дәрриў сол түни Павел менен Силаны Верияға жиберди. Олар Верияға келип, яхудийлердин мәжилисханасына кирди. ¹¹Вериядағы яхудийлер Салоникадағылардан парасатлырақ еди. Олар Қудайдың сөзин үлкен қызығыўшылық пенен қабыл етип, Павел менен Силаның айтқан сөзлеринин дурыс екенін билиў ушын, хәр күни Мухаддес Жазыўларды изертлейтуғын еди. ¹²Солай етип, яхудийлердин көбиси хәм көплеген абырайлы грек хаяллары менен ер адамлары исенди.

¹³Бирақ Салоникадағы яхудийлер Павелдин Верияда да Қудайдың сөзин жәриялағанын билгенде, сол жерге де келди хәм халықты үгитлеп, қозғалаң салды. ¹⁴Сонда туўысканлар Павелди дәрхал теңиз тәрәпке жиберди. Ал Сила менен Тимофей Верияда қалды. ¹⁵Павелди шығарып салыўшылар оны Афинаға дейин апарды. Олар Павелден: «Сила менен Тимофей, мүмкин болса, тез маған жетсин», – деген тапсырманы алып, излерине қайтты.

Афинада

¹⁶Афинада Сила менен Тимофейди күтип жүрген Павел қаланың бутларға толы екенін көргенде, қатты қапа болып ашыўланды. ¹⁷Сонлықтан ол мәжилисханадағы яхудийлер хәм Қудайға сыйынатуғын греклер менен айтысып, хәр күни базар майданында ушырасқанлар менен тартысып жүрди. ¹⁸Эпикуршылардың хәм стоик ойшылларының* гейбиреўлери де оның менен тартыса баслады. Биреўлери: «Мына мылжың не демекши», – десе, айырымлары: «Ол жат қудайлардың хабаршысы болса керек», – деди. Өйткени Павел Ийса хәм Оның қайта тирилиўи туўралы Хош Хабарды

* 17:18 *Эпикуршылар хәм стоик ойшыллары* – ески грек елиндеги ойшыллардың топары.

жәриялап жүр еди. ¹⁹ Олар Павелди Ареопаг кеңесине* алып келип, оған:

– Сен жәриялап жүрген бул жаңа тәлийматтың не экенин билиүимизге бола ма? ²⁰ Себеби сен құлағымызға жат нәрселерди айтып атырсаң, булардың не экенин билгимиз келеди, – деди.

²¹ Пүткил афиналылар хәм сол жерде жасайтуғын шет еллилер уақытларын тек жаңалықлар айтыў хәм тыңлаў менен өткизетуғын еди.

²² Павел Ареопаг кеңесиниң ортасында турып, былай деди:

– Хәй, афиналылар! Сизлердиң хәр тәрәплеме жүдә диншил еке ниңизди көрип турман. ²³ Мен айланып жүрип, сизлер табынатуғын орынларды көзден кеширгенимде, «Бийтаныс қудайға» деген жа-зыўы бар, бир қурбанлық шалынатуғын орынды да көрдим. Енди өзлериңиз билмей сыйынып жүрген усы Қудай хаққында сизлерге жәриялайжақпан.

²⁴ Дүньяны хәм оның ишиндегилердин хәммесин жаратқан Қудай аспан хәм жердиң Ийеси болғанлықтан, адамның қолы менен салынған ибадатханаларда жасамайды. ²⁵ Ол бир нәрсеге мүтәждей, Оған адамның қоллары менен хызмет етип болмайды. Өйткени хәмме адамларға өмир, дем хәм барлықты Оның Өзи береді. ²⁶ Қудай хәмме миллетлерди бир адамнан жаратып, оларды пүткил жер жүзине орналастырды. Олардың жасайтуғын дәуірлери менен мөканларының шегараларын алдын ала белгилеп берген. ²⁷ Буны Қудай Өзин излесин хәм қармаланып болса да тапсын, деп иследи. Деген менен, Ол хеш биримизден алыс емес. ²⁸ Себеби сизлердиң шайырларыңыздың гейбиреўлери: «Бизлер Оның урпағымыз», – деп айтқанындай, бизлер Ол арқалы жасаймыз, хәрекет етемиз хәм бармыз.

²⁹ Бизлер енди Қудайдың урпағы болғанымыз себепли, Қудай адамның өнери хәм ақыл-ойы менен дөретилген алтын, гүмис ямаса тас мүсинге уқсас деп ойламаңлар. ³⁰ Өткен наданлық дәуірлерде Қудай дыққат аўдармаған болса да, енди хәр бир жерде хәр бир адамның тәўбе етиўин буйырмақта. ³¹ Өйткени Ол бул дүньяны Өзи таңлаған Адамы арқалы әдиллик пенен хүким ететуғын күнди белгилеп қойыпты. Буны сол Адамды өлимнен қайта тирилтип, хәр бир адамға дәлилледі.

³² Өлимнен қайта тирилиў хаққында еситкенде, кимиси мазақ етип күлди, кимиси: «Бул хаққында сени басқа сапар тыңлағымыз келеди», – деди. ³³ Соңынан Павел олардың арасынан шығып кетти.

* 17:19 *Ареопаг кеңеси* – Арес төбеси деген жерде жайласқан афиналылардың рәсмий кеңеси ямаса суды. Бул жерде он еки қазы жыйналатуғын еди.

³⁴ Ал гейбир адамлар оған қосылып, исенди. Олардың арасында Ареопег кеңесінің ағзасы болған Дионисий, Дамарис атлы бір хал хәм және басқалар бар еди.

Он сегизинши бап

Коринф қаласында

¹ Буннан соң, Павел Афинадан шығып, Коринфке келди. ² Сол жерде Акила атлы, понтлы бір яхудийге дусласты. Акила хаялы Прискила менен жақында Италиядан келген еди. Себеби Клавдий патша барлық яхудийлердің Римнен шығып кетиуін буйырған еди. Павел оларға барды да, ³ кәсіплес болғанлықтан олар менен бирге қалып, жұмыс иследи. Олардың кәсиби – шатыр соғыу еди. ⁴ Павел хәр дем алыс күни мәжилисханада айтысып, яхудийлерди хәм грек-лерди исендириуіге хәрекет етти.

⁵ Сила менен Тимофей Македониядан келгенде, Павел өзін Қудайдың сөзин жәриялауға хәм яхудийлерге Ийсаның Масих экени хәкқында гүәлық бериуіге толық бағышлады. ⁶ Бірақ яхудийлер қарсы шығып, оны масқаралағанда, Павел кийиминің шаңын қағып*, оларға былай деди:

– Өз обалыңыз өзиңизге!** Мен жууапкершиликтен азатпан. Буннан былай, басқа миллетлерге кетемен.

⁷ Павел сол жерден шығып, Қудайға сыйынатуғын Титус Юстус атлы бір адамның үйине келди. Оның үйи мәжилисханаға иргелес еди. ⁸ Мәжилисхана басшысы болған Криспус пүткіл үй-иши менен Ийемизге исенди. Павелди тыңлаған коринфлилердің көбиси де исенип, сууға шомылдырылды.

⁹ Бир күни түнде Ийемиз Павелге аян көрсетип: «Қорқпа, үнсиз қалмай, сөйлей бер! ¹⁰ Мен сениң менен биргемен, жаманлық ислеу ушын саған хеш ким қол тийгизе алмайды. Өйткени бул қалада Мениң адамларым көп», – деди. ¹¹ Солай етип, Павел ол жерде бір ярым жыл қалды хәм халыққа Қудайдың сөзин үйретиуін дауам етти.

¹² Галио Ахая үлкесинің хәкими болған уақытта яхудийлер биригип, Павелге қарсы шықты. Оны қазыханаға алып барып:

¹³ – Мына адам халықты үгитлеп, Қудайға сыйыныуды бизлердің назамымызға қайшы келетуғын жол менен үйретип жүр, – деди.

* 18:6 *Кийиминің шаңын қағып* – яхудийлердің әдети бойынша, байланыстың үзілгенлигин билдиреди.

** 18:6 Сөзбе-сөз: «Қаныңыз басыңызда қалсын!»

¹⁴ Павел енди сөзин басламақшы болғанда, Галио яхудийлерге былай деди:

– Хәй, яхудийлер! Егер бир нызамсызлық ямаса бир аўыр жынаят исленген болса, мен сизлерди сабырлылық пенен тынлар едим. ¹⁵ Бирақ, сөзлерге, атларға хәм өзлериңиздиң нызамыңызға байланыслы мәселелер болса, өзлериңиз шешинлер. Мен бундай нәрселерге қазылық етким келмейди.

¹⁶ Солай етип, Галио оларды қазыханадан қуып жиберди. ¹⁷ Сонда олардың хәммеси мәжилисхананың басшысы Состенисти ушлап алып, қазыхананың алдында сабап таслады. Ал Галио буларға кеўил де аўдарған жоқ.

Павелдиң Антиохияға қайтыўы

¹⁸ Павел сол жерде және бир неше күн болғаннан соң, туўысқанлар менен хошласты. Прискила хәм Акила менен бирге Сирияға барыў ушын кемеге минди. Қудайға ант бергенликтен, Павел Кенхреяда шашын қыйдырып таслады. ¹⁹ Ефеске келгенде, Прискила менен Акиланы сол жерде қалдырып, өзи мәжилисханаға барды да, яхудийлер менен айтыса баслады. ²⁰ Олар көбирек ўақыт қалыўын өтениш етсе де, Павел қайылшылық бермеді. ²¹ Бирақ олар менен хошласып атырып:

– Қудай қәлесе, сизлерге және қайтып келемен, – деди.

Соңынан кеме менен Ефестен жөнep кетти.

²² Ол Кесарияда кемеден түсип, Ерусалимге кетти хәм сол жердеги исениўшилер жәмәетине сәлем бергеннен соң, Антиохияға барды. ²³ Антиохияда бир неше ўақыт қалғаннан соң, Павел жолға шықты. Тәртип бойынша Галатия хәм Фрикия үлкелерин аралап, хәмме шәкиртлерге руўхый күш-қуўат берип жүрди.

Аполостың хызмети

²⁴ Сол ўақытта негизи икендериялы болған Аполос атлы бир яхудий Ефеске келди. Ол Мухаддес Жазыўларды жүдә жақсы билетуғын, сөзге шешен адам еди. ²⁵ Ийемиздиң жолында тәлим алған ол жалынлы руўх пенен сөйлеп, Ийса ҳаққында дурыс үйрететуғын еди. Бирақ ол тек Яқыяның суўға шомылдырыўын ғана билетуғын еди. ²⁶ Аполос мәжилисханада батыллық пенен сөйлей баслады. Буны Прискила менен Акила еситкенде, оны үйине апарып, Қудайдың жолын анығырақ түсиндирип берди.

²⁷ Аполос Ахаяға кетпекши болғанда, туўысқанларымыз оны қоллап қуўатлады. Сол жердеги шәкиртлердиң оны қабыл қылыўы ушын хат жазып берди. Аполос сол жерге жетип барып, Қудайдың

мийрими менен исенгенлерге көп жәрдем берди. ²⁸ Себеби ол Ийсаның Масих экенин Мухаддес Жазыўлар аркалы дәлиллеп, яхудийлерди халық алдында күшли түрде әшкаралады.

Он тоғызыншы бап

Павел Ефес қаласында

¹ Аполос Коринфте болғанда, Павел таўлы үлкелерден өтип, Ефеске келди. Ол жерде айырым шәкиртлер менен ушырасып, ² олардан:

– Исенген ўақтыңызда Мухаддес Руўхты алдыңыз ба? – деп сорады.

– Мухаддес Руўхтың бар экенин бизлер хеш еситпедик де, – деп жуўап берди олар.

³ – Олай болса, қандай шомылдырыў менен шомылдырылдыңлар? – деп сорады Павел.

– Яқияның тәлимине тийкарланып, суўға шомылдырылдык, – деди олар.

⁴ Павел былай деди:

– Яқия халықты тәўбе еттирип хәм суўға шомылдырып, оларға өзинен соң Келетуғынға, яғный Ийсаға исениўди айтқан еди.

⁵ Олар буны еситкенде, Ийемиз Ийсаның аты менен суўға шомылдырылды. ⁶ Павел олардың үстилерине қолларын қойып дуўа еткенде, оларға Мухаддес Руўх түсти хәм олар баска тиллерде сөйлеп, Қудайдың сөзлерин айта баслады*. ⁷ Олар барлығы болып шама менен он еки адам еди.

⁸ Павел мәжилисханаға барды. Ол сол жерде үш ай даўамында Қудайдың Патшалығы туўралы тәлим берди хәм оларды исендириўге тырысып, батыллық пенен сөйледи. ⁹ Бирақ, гейбиреўлери қасарысып исенбеди хәм Ийсаның жолын халық алдында жаманлай баслады. Сонлықтан Павел оларды қалдырып, шәкиртлерди өзи менен бирге алды да, хәр күни Тиранустың мектебинде** тәлим бериўин даўам етти. ¹⁰ Бул аўхал еки жылға созылды. Солай етип, яхудий болсын, грек болсын, Азия үлкесинде жасаған хәр бир адам Ийемиздің сөзин еситти.

Скеваның жети улы

¹¹ Қудай Павел аркалы таң қаларлық кәраматлар иследи. ¹² Хәтте, Павелдің денесине тийген бет орамаллар ямаса алжапқышлар

* ^{19:6} Сөзбе-сөз: пайғамбаршылық ете баслады.

** ^{19:9} *Тиранустың мектеби* – Тиранус атлы бир ефесли ойшыл тәлим беретұғын оқыў орны.

наўқасларға қойылғанда, олар дәртлеринен азат болып, ишлеринен жаўыз руўхлар шығатуғын еди.

¹³ Ел аралап, жаўыз руўхларды қуўып жүрген гейбир яхудий дуўаханлар да жаўыз руўх урған адамларға Ийемиз Ийсаның атын коллана баслады. Олар: «Павел жәриялап жүрген Ийсаның аты менен буйырамыз, шығып кет!» – дейтуғын еди. ¹⁴ Бас руўханий Скева атлы бир яхудийдің жети улы да усылай ислеп жүрген еди. ¹⁵ Бирақ жаўыз руўх оларға:

– Ийсаны билемен, Павелди танийман, ал сизлер кимсиз? – деп жуўап берди де, ¹⁶ жаўыз руўх урған адам оларға тәп берип жығып, олардан үстин шықты. Олар үйден жарадар хәм жаланапшы болып қашып кетти.

¹⁷ Бул хабар Ефесте жасайтуғын барлық яхудийлер менен греклерге жетип барды. Хәммесин қорқыныш бийлеп, Ийемиз Ийсаның аты үлкен хұрметке еристи. ¹⁸ Исенгенлердің көбиси келип, ислеген жаман ислерин ашық мойынлады. ¹⁹ Сыйқыршылық пенен шуғылланатуғын көп адамлар да китаптарын жыйнап, хәммениң көз алдында жағып жиберди. Китаптардың бахасын есаплағанда, елиў мың драхма* болды. ²⁰ Солай етип, Ийемиздің сөзи құдирет пенен жайылып, тәсири артып барды.

²¹ Бул ўақыялардан соң, Павел Македония хәм Ахая үлкелеринен өтип, Ерусалимге барыўға қарар етти. «Ол жерге барғанымнан соң, Римди де көриўим керек», – деди ол. ²² Сонлықтан өзи бир неше ўақыт Азия үлкесинде қалып, жәрдемшилеринен екеўин – Тимофей менен Ерастусты Македонияға жиберди.

Ефестеги көтерилис

²³ Сол ўақытлары Ийемиз Ийсаның жолына қарсы күшли көтерилис пайда болды. ²⁴ Димитрий атлы бир зергер гүмистен Артемида ибадатханасының кишкене үлгилерин соғып, өз өнерментшилерине көп пайда келтиретуғын еди. ²⁵ Димитрий өз өнерментшилери менен өзиндей зергерлерди бир жерге жыйнап, оларға былай деди:

– Дослар, усы кәсибимиз арқалы көп пайда алатуғынымызды билесизлер. ²⁶ Бирақ Павел деген мына бир адамның қолдан соғылған қудайлардың ҳақыйқый қудайлар емес екенин айтып, тек Ефесте емес, ал пүткил Азияда көп санлы адамларды үгитлеп азғырғанын көрип хәм еситип атырсызлар. ²⁷ Бул бизлердің өнеримиздің қәдирине қәўип туўдырып қоймай, ал уллы хаял қудай Артемиданың ибадатханасының арзымайтуғын нәрсеге айланып, пүткил Азия

* 19:19 *Драхма* – грек ақша бирлиги. Бир драхма – жумысшының бир күнлик ис хәқысы.

үлкеси менен пүткіл дүнья сыйынатуғын хаял кудайды уллылығынан айырыў кәўпи бар.

²⁸ Олар буны еситкенде, катты ғәзепленип: «Ефеслилердин Артемидасы уллы!» — деп бақыра баслады. ²⁹ Пүткіл қала тәртипсизликке толып кетти. Адамлар Павелдин жолдаслары македониялы Гаюс пенен Аристархты услап алып, хәммеси бирликте тамаша майданына қарай умтылды. ³⁰ Павел халықтың арасына бармақшы болды, бірақ шәкиртлер оған жол қоймады. ³¹ Павелдин дослары болған Азия үлкесиниң айырым басшылары да оған хабар жоллап, тамаша майданында көринбеўин өтинди.

³² Жыйналғанлардың бири анаў, бири мынаў деп бақырысып, жыйналыс бийтәртип болды. Көбиси не ушын жыйналғанын да билмейтуғын еди. ³³ Яхүдийлер Искендер атлы бир адамды ийтерип ортаға шығарғанлықтан, айырым адамлар болған ўақыя ушын оны айыпкер деп шешти. Искендер қолы менен ишарат етип, өзін халық алдында қорғамақшы болды. ³⁴ Бірақ халық оның яхүдий екенин билгенде, хәммеси бир аўыздан шама менен еки сааттай: «Ефеслилердин Артемидасы уллы!» — деп бақырып турды.

³⁵ Қала хаткери халықты тынышландырып былай деди:

— Ефеслилер! Уллы Артемиданың аспаннан түскен мүсининиң хәм оның ибадатханасының қорғаўшысы — Ефес қаласы екенин ким билмейди? ³⁶ Буларды хеш ким бийкарлай алмайды. Соның ушын тынышланып, ойланып ис тутыўыңыз керек. ³⁷ Сизлердин бул жерге әкелген адамларыңыз ибадатхананы да тонамаған, хаял қудайымызға да тил тийгизбеген. ³⁸ Сонлықтан Димитрийдин хәм оның өнерментши жолдасларының биреўге қарсы қандай да бир шағымы бар болса, қазыханалар ашық, қазылар* да бар. Бир-бириниң үстинен сол жерде шағым етсин. ³⁹ Ал егер тағы басқа мәселе болса, ол рәсмий жыйналыста шешилиўи тийис. ⁴⁰ Бүгинги болған ўақыялар себепли айыпланыў кәўпиндемиз. Бундай топаланды ақлай алыўға бизлерде себеп те жоқ.

⁴¹ Ол усы сөзлерди айтып, жыйналғанларды тарқатып жиберди.

Жигирмаланшы бап

Павел Македония менен Грецияда

¹ Ефестеги топалаң басылғаннан кейин, Павел шәкиртлерди шақыртып жигерлендирди. Сонынан олар менен хошласып, Македонияға кетиў ушын жолға шықты. ² Ол жол-жөнекей үлкелерди

* 19:38 Ямаса: хәкимлер.

аралағанда, исениўшилерди көп сөзлер менен жигерлендирип, Грецияға келди. ³Ол жерде үш ай қалды. Кеме менен Сирияға кетпекши болғанда, яхудийлер өзине қарсы тил бириктиргенликтен, Македония арқалы изине қайтыўға қарар етті. ⁴Пир улы вериялы Сопатер, салоникалылардан Аристарх пенен Секундус, дербели Гаюс хәм Тимофей, Азия үлкесинен Тихик пенен Трофим оның менен бирге кетти. ⁵Булар бұрын кетип, бизлерди Троас қаласында күтип турды. ⁶Ал бизлер Ашытқысыз нан байрамынан соң, Филипптен кеме менен жолға шығып, бес күнде оларға, Троасқа жетип келдик. Ол жерде жети күн болдык.

Павелдің Евтихты тирилтиўи

⁷Хәптениң биринши күни* нан сындырыў ушын бир жерге жыйналғанымызда, Павел исениўшилерге сөз сөйледі. Ертенине кететуғын болғанлықтан, оның ұазы ярым ақшамға дейин созылды. ⁸Бизлер жыйналған жоқарғы қабаттағы бөлмеде көп шыралар жанып турған еді. ⁹Евтих атлы бир жас жигит әйнекке минип отыр еді. Павелдің сөзи созылып кеткенликтен, Евтихты уйқы басты. Ол уйыклап кетип, үшінши қабаттан кулап түсти. Оны жерден көтерип алғанда, ол өлип қалған еді. ¹⁰Павел төменге түсип, жигиттиң үстине еңкейди де, оның еңсесинен көтерип: «Уўайымламай-ақ қойың, оның жаны бар!» — деди. ¹¹Соңынан жоқарыға көтерилип, нан сындырып жеди. Олар менен таң атқанша көп сөйлескеннен соң, жолға шықты. ¹²Жигитти үйине тири апарып, исениўшилер үлкен жубаныш алды.

Троастан Милитке сапар

¹³Бизлер бұрынырақ кеме менен кетип, Асос қаласына бардық. Ол жерден Павелди мингизип алыўымыз керек еді. Өйткени оның өзи пияда жүргиси келгенликтен, бизлерге усылай тапсырған еді. ¹⁴Павел менен Асоста ушырасып, оны кемеге мингиздик те, Митилина қаласына бардық. ¹⁵Ол жерден кеме менен жолға шығып, ертеңине Хиос атаўының қарсысына келдик. Бир күннен соң Самос атаўына, оның ертеңине Милит қаласына бардық. ¹⁶Азия үлкесинде ўақытты босқа жибермеў ушын, Павел Ефеске бармай өтиўди уйғарды. Егер мүмкин болса, ол Елиўинши күни байрамында Ерусалимде болыўға асықпақта еді.

* 20:7 Хәптениң биринши күни — екшемби күни.

*Павелдің ефес.ли ақсақаллар менен
хошласқанда сөйлеген сөзі*

¹⁷ Павел Милиттен Ефеске адам жиберип, исениўшилер жәмәәт-иниң ақсақалларын жанына шақыртты. ¹⁸ Олар жанына келгенде, Павел былай деди:

– Азия үлкесине кәдем басқан дәслепки күнимнен баслап, сизлер менен бирге болған ўақтымның хәммесинде қалай жасағанымды билесизлер. ¹⁹ Яхудийлердиң қастыяншылықлары себепли басымнан өткен қыйыншылықларға қарамастан, Ийемизге толық кишипей-иллик пенен, сизлер ушын көз жасларымды төгип хызмет еттим. ²⁰ Және де, пайдалы болған хәр қандай нәрсени қалдырмай, сизлерге халық алдында хәм үйлерде тәлим бериўди тоқтатпадым. ²¹ Яхудийлерге де, греклерге де тәўбе етип Қудайға қайтыўды хәм Ийемиз Ийсаға исениўди жәрияладым.

²² Ал енди болса, Мухаддес Руўхтың жетелеўи менен Ерусалимге баратырман. Ол жерде маған не болатуғынын билмеймен. ²³ Бирақ Мухаддес Руўх мени қамақ хәм қыйыншылықлар күтип турғанын маған хәр бир қалада билдирип атыр. ²⁴ Буған қарамастан, мен өз жанымды аямайман. Тек өз бәйгимди басып өтип, Қудайдың мийриминиң Хош Хабары туўралы гүўалық бериўди, яғный Ийемиз Ийсаның маған тапсырған исин жуўмақласам болғаны.

²⁵ Мен араңызда жүрип, Қудайдың Патшалығы хаққында жәрияладым. Енди болса, сизлердин хеш қайсысыңыздың мениң жүзимди қайтып көрмейтуғынын билемен. ²⁶ Сонлықтан бүгин сизлерге мынаны ашық айтаман, ким де ким араңызда қутқарылмаса, мен ол ушын жуўапкер емеспен*. ²⁷ Себеби сизлерге Қудайдың пүткил еркин толық жәрияладым. ²⁸ Өзлериңизге хәм Мухаддес Руўх сизлерди бағыўшы қылып қойған пүткил сүриўге көз-қулақ болыңлар! Қудайдың Өз Улының қаны менен сатып алған исениўшилер жәмәәтин бағыңлар! ²⁹ Мен кеткеннен соң, сүриўди аямайтуғын жыртқыш қасқырлардың араңызға киретуғынын билемен. ³⁰ Хәтте, араңыздан шәкиртлерди жолдан азғырып, өзлериниң излерине ертиў ушын, хақыйқатты бурмалаўшы адамлар шығады. ³¹ Сонлықтан сергек болыңлар! Үш жыл бойы, күн-түн демей көз жасларымды төгип, хәр бириңизге үзликсиз ақыл-нәсият бергенімди еслериңизде сақлаңлар!

³² Енди мен сизлерди Қудайға хәм Оның мийримин билдиретуғын сөзге тапсыраман. Бул сөз сизлерди беккемлеп, Қудайдың мухаддес болған пүткил адамлары менен бирге сизлерге де мийрас бериўге

* 20:26 Сөзбе-сөз: мен хәммениң қанынан тазаман.

құдирети жетеди. ³³ Мен хеш кимнің гүмисин, алтынын ямаса киймин күсемедим. ³⁴ Өзимнің хәм мениң менен бирге болғанлардың мүтәжликлери ушын усы қолларым менен мийнет еткенімди билесизлер. ³⁵ Ийемиз Ийсаның: «Алған адамнан гөре, берген адам бахыттырақ», — деген сөзин ұмытпай, ұсылай мийнет етип, хәлсизлерге жәрдем бериў кереклигин сизлерге ислеген хәр бир исимде көрсеттим.

³⁶ Павел усы сөзлерди айтып болғаннан соң, олардың хәммеси менен бирге диге бүгип, дуға етті. ³⁷ Олардың хәммеси қатты жыласты хәм Павелдің мойнынан қушақлап, оны сүйди. ³⁸ Әсиресе оларды қатты қапа қылған, Павелдің: «Мениң жүзимди қайтып көрмейсиз», — деген сөзлери болды. Соңынан оны кемеге дейин шығарып салды.

Жигирма биринши бап

Павелдің Ерусалимге қарай жолға шығыўы

¹ Олар менен хошласқанымыздан кейин, кеме менен жүзип, туўры Кос атаўына кеттик. Ертенине Родос атаўына, ол жерден Патара қаласына келдик. ² Сол жерден Феникияға баратуғын кемени таўып миндик те, жүзип кеттик. ³ Кипр көрингенде, оның кубла тәрәпинен өтип, Сирияға қарай жол алдық. Кеме Тир қаласында жүгин түсириў керек болғанлықтан, сол жерде тоқтадық. ⁴ Ол жерде шәкиртлерди излеп таўып, олар менен бирге жети күн қалдық. Шәкиртлер Мухаддес Руўхтың билдириўи менен, Павелден Ерусалимге бармаўды өтинди. ⁵ Бирақ кететуғын ўақтымыз болғанда шығып, жолымызды даўам еттик. Хәмме исениўшилер хаял хәм бала-шағалары менен бирге бизлерди қаланың сыртына дейин шығарып салды. Теңиздің жағасында диге бүгип, дуға еттик. ⁶ Бир-биримиз бенен хошласқанымыздан соң, кемеге миндик. Ал олар үйлерине қайтты.

⁷ Тирден жолымызды даўам етип, Птолемайда қаласына келдик. Ол жердеги туўысқанларымыз бенен көрисип, олардың жанында бир күн қалдық. ⁸ Ертеңине шығып, Кесарияға келдик. Сайланған жети хызметшиниң бири болған, Хош Хабар жәриялаўшы Филиптин үйине барып, оның менен қалдық. ⁹ Бул адамның пайғамбаршылық ететуғын*, турмысқа шықпаған төрт қызы бар еди.

¹⁰ Сол жерде бир талай күн болғанымыздан соң, Яхудиядан Агабус атлы бир пайғамбар келди. ¹¹ Ол бизлерге келип, Павелдің белбеўин алды да, оның менен өзиниң аяқ-қолларын байлап:

* 21:9 Ямаса: Қудайдың сөзин үйрететуғын.

– Мухаддес Руұх былай дейди: «Яхудийлер бул белбеудің ийесин Ерусалимде усылай етип байлап, басқа миллет адамларына услап береді», – деди.

¹² Бул сөзлерди еситип, бизлер хәм сол жердеги адамлар Павелден Ерусалимге бармаўын өтиндик. ¹³ Сонда Павел былай деп жуўап берди:

– Не ислеп атырсызлар? Неге жыласып, жүрегимди езип атырсызлар? Мен Ийемиз Ийсаның аты ушын Ерусалимде тек аяқ-қолымды байлатыўға емес, ал өлиўге де таярман.

¹⁴ Павелди көндире алмағанлықтан: «Ийемиздің қәлегени болсын», – деп қайтып үндемедик.

¹⁵ Сол күнлерден соң жолға таярланып, Ерусалимге келдик. ¹⁶ Кесариядағы шәкиртлердің айырымлары да бизлер менен бирге келди. Олар бизлерди жасап турыў ушын дәслепки шәкиртлердің бири болған, кипрлы Минасонның үйине алып барды. Бизлер сол үйде болдық.

Павел Ерусалимде

¹⁷ Ерусалимге келгенимизде, туўысқанларымыз бизлерди куўанышлы түрде қарсы алды. ¹⁸ Ертеңине бизлер Павел менен бирге Яқыпты көриўге бардық. Ақсақаллардың хәммеси де сол жерге жыйналған еди. ¹⁹ Павел олардан хал-аўхал сорағаннан кейин, өз хызметі арқалы Қудайдың басқа миллетлер арасында ислеген ислерин бирим-бирим айтып берди.

²⁰ Олар буны еситип, Қудайды алғыслады да, Павелге былай деди:

– Туўысқанымыз Павел! Өзиң көрип турсан, яхудийлер арасында Ийемизге исениўши көп мыңлаған адамлар бар. Олардың хәммеси Мухаддес Нызамға жүдә инталы. ²¹ Олардың алған хабарына қарағанда, сен басқа миллетлер арасында жасайтуғын барлық яхудийлерге балаларын сүннет етпеўлерин хәм үрп-әдетлеримизди орынламаўын айтып, Муўсаның Нызамынан бас тартыў кереклигин үйретип жүрген екенсең. ²² Енди не қылыў керек? Олар, әлбетте, сениң усы жерге келгениңди еситеди. ²³ Сонлықтан мына айтқанымызды исле. Арамызда Қудай алдында ант ишкен төрт адам бар. ²⁴ Оларды жаныңа алып, тазаланыў рәсиминен өт. Олар шашларын алдырыўы ушын, керекли қурбанлықтың қунын сен төле. Солай етип, хәмме адам сен хаққында еситкенлериниң тийкарсыз екенин хәм сениң Мухаддес Нызам бойынша жасап атырғаныңды билсин. ²⁵ Ал басқа миллет исениўшилерине келсек, бизлер оларға бутларға сойылған қурбанлықтың гөшинен, қаннан, буўындырылып өлтирилген хайуанлардың гөшинен хәм бузықшылықтан аўлақ болыўлары туўралы қарарымызды жазып жиберген едик.

²⁶ Келеси күни Павел жанына сол төрт адамды алып, олар менен бирге тазаланыў рәсиминен өтти. Соңынан тазаланыў күнлеринин қашан тамам болатуғынын хәм хәр бири ушын қашан қурбанлық шалынатуғынын билдириў ушын, Ибадатханаға кирди.

Павелдиң қолға алыныўы

²⁷ Жети күнлик мүддет тамамланыўға шамаласқанда, Азия үлкесинен келген яхудийлер Павелди Ибадатханада көрип, пүткил халыққа қозғалаң салды да, оны услап алып:

²⁸ – Хәй, израиллылар, жәрдем беринлер! Бул адам хәмме жерде хәмме адамларға бизиң халқымызға, Мухаддес Нызамға хәм Ибадатханаға қарсы тәлим берип жүр. Оның үстине, греклерди де Ибадатханаға алып келип, бул мухаддес орынды харамлады, – деп бақырысты.

²⁹ Өйткени олар буннан алдын Павелди қалада ефесли Трофим менен бирге көргенликтен, Павел оны Ибадатханаға алып келген, деп ойлайтуғын еди.

³⁰ Пүткил қала аяққа турды. Хәр тәрәптен жуўырысып келген халық Павелди услап, Ибадатхананың сыртына сүйреп шығарды. Сол ўақытта-ақ Ибадатхананың дәрўазасы жабылды. ³¹ Олар Павелди өлтирмекши болып атырғанда, Рим мыңбасысына: «Пүткил Ерусалим қозғалаң көтерди!» – деген хабар жетип барды. ³² Мыңбасы дәрхал әскерлер менен жүзбасыларды жанына алып, халық турған жерге жуўырып келди. Олар мыңбасы менен әскерлерди көргенде, Павелди урыўды тоқтатты.

³³ Сонда мыңбасы жақынлап келип, Павелди тутқынға алды да, қос шынжыр менен байлаўды буйырды. Соңынан:

– Бул ким? Ол не иследи? – деп сорады.

³⁴ Халық ишинен биреўи анаў, биреўи мынаў, деп бақырды хәм шаўқым себепли жәнли жуўап ала алмағанлықтан, мыңбасы Павелди әскерий бөлимге алып кетиўди буйырды. ³⁵ Павел басқышқа келгенде, халық сондай ғәзепли болғанлықтан, әскерлер оны көтерип жүриўге мәжбүр болды. ³⁶ Халық оның изинен:

– Оны жоқ етиңдер! – деп бақырып жүрди.

Павелдиң өзін ақлаўы

³⁷ Әскерий бөлимге кирейин деп атырғанда, Павел мыңбасыға:

– Сизге бир нәрсе айтсам бола ма? – деди.

Мыңбасы:

– Сен грекше билесең бе? ³⁸ Демек, сен буннан бурын қозғалаң көтерип, төрт мың қозғалаңшыны шөлге апарған мысырлы емес екенсең-ғо, – деди.

³⁹ Павел:

– Мен яхудиймен. Киликияның белгили қаласы Тарсустың пука-расыман. Сизден өтিনিш, халыққа сөз сөйлеуге рухсат етин, – деди.

⁴⁰ Мыңбасы рухсат етиуден, Павел басқыштың үстинде турып, халыққа қолы менен ишарат етті. Терең тынышлық орнағаннан соң, оларға еврей тилинде сөйлей бастады.

Жигирма екінши бап

¹ – Туұысқанларым хәм ағаларым! Енди сизлерге айтажак, өзимди ақлаушы сөзлеримди тыңлаңлар!

² Павелдің өзлерине еврейше сөйлегенин еситкенде, олар бұрынғыдан бетер тым-тырыс болды. Павел былай деп дауам етті:

³ – Мен яхудиймен. Киликияның Тарсус қаласында туұылып, усы Ерусалим қаласында өстим. Гамалиелдің қолы астында ата-бабаларымыздың нызамы бойынша муқыятлы түрде тәрбияландым. Хәзир сизлердің хәмменіз сыяқлы, мен де Қудайға инталы хызмет еттім.

⁴ Ийсаның жолы менен жүриушилерди өлгенше куұдалап, еркек пе, хаял ма деместен, оларды байлап қамаққа салдым. ⁵ Бас руұханий менен барлық ақсақаллар кенеси де сөзлеримди тастыйықлай алады. Мен олардан Дамасктағы яхудийлерге жазылған хат алып, жолға шыққан едим. Мениң мақсетим Ийсаға исенетуғын сол жердеги адамларды да байлап, жазалау үшін Ерусалимге әкелиу еди.

⁶ Мен жолға шығып, Дамасққа жақынлағанымда, түслер шама-сында тосаттан аспаннан түскен бир жарық нур әтирапымды жарқыратып жиберди. ⁷ Мен жерге жығылдым хәм бир дауыстың маған: «Саул, Саул! Сен неге Мени куұдалап атырсаң?» – дегенин еситтім.

⁸ «Сен кимсең, Ийем?» – деп сорадым мен. Ол маған: «Мен – сен куұдалап атырған Насыралы Ийсаман» – деди. ⁹ Мениң жанымдағылар нурды көрсе де, мениң менен Сөйлескеннің сөзлерин түсинбеди.

¹⁰ «Ийем, не ислеуім керек?» – деп сорадым мен. Ийемиз маған: «Орныңнан турып, Дамасққа бар. Саған бекитилген ислердің хәм-меси сол жерде айтылады», – деди. ¹¹ Жаңағы нурдың салтанатлы жақтысынан көзлерим көрмей қалғанлықтан, жанымдағылар қолымнан ушлап, мени Дамасққа жетеклеп апарды.

¹² Сол жерде Ханания атлы бир диншил адам бар еди. Ханания сол жердеги барлық яхудийлер арасында жақсы аты шыққан адам болып, Мухаддес Нызам бойынша жасайтуғын еди. ¹³ Ол жанымға келип турды да: «Туұысқаным, Саул! Көзлерің көрип кетсин!» – деди. Мениң сол уақытта-ақ көзлерим ашылып, оны көрдім.

¹⁴ Ханания былай деди: «Ата-бабаларымыздың Қудайы Өзинің еркин билиуің үшін хәм хақ Адамды көрип, Оның аузынан шыққан

сести еситиуің ушын, сени таңлады. ¹⁵ Себеби сен көргенлеринди хәм еситкенлеринди барлық адамларға жәриялап, Оның гүәсы боласаң. ¹⁶ Енди нени күтип отырсаң? Орныңнан турып, суғға шомылдырыл хәм Оның атын айтып шақырып, гүналарыңнан тазалан!»

¹⁷ Мен Ерусалимге қайтып келип, Ибадатханада дуға етип отырғанымда, айрықша жағдайға түсип, Ийемизди көрдим. ¹⁸ Ол маған: «Тезирек Ерусалимнен кет! Өйткени бул жердеги адамлар сениң Мен туғралы берген гүәлығыңды қабыл етпейди», – деди.

¹⁹ Мен Оған былай дедим: «Ийем! Олар мениң мәжилисхана-ма-мәжилисхана жүрип, Саған исенетуғынларды қамап, сабағанымды биледи. ²⁰ Және де, Сениң гүәң Степанның қаны төгилгенде, мен де сол жерде едим. Мен оны өлтиргенлердиң кийимлерин қарауыллап, олардың исин мақуллап турдым».

²¹ Ийемиз маған: «Бар! Мен сени узаққа, басқа миллетлерге жиберемен», – деди.

Рим пуқарасы Павел

²² Адамлар Павелди усы сөзлерине дейин тыңлады. Бирак соңғы сөзлерди еситкенде:

– Бундай адамды жер бетинен құртыу керек, ол жасауға ылайықлы емес! – деп дауысларының барынша бақыра баслады.

²³ Олар усылай бақырысып, ашыу менен кийимлерин ылақтырып, аспанға шаң-тозан көтерип тұрғанда, ²⁴ мыңбасы Павелди әскерий бөлимнің ишине апарууды буйырды. Халықтың Павелге қарсы не ушын усылай бақырып атырғанын билиу ушын, оны қамшылап, тергеуді тапсырды. ²⁵ Қолларын керип, қайыс пенен байлап атырғанда, Павел сол жерде тұрған жүзбасыға:

– Рим пуқарасын хуқим етпей турып қамшылау нызамға туғры келе ме? – деди.

²⁶ Жүзбасы буны еситкенде, мыңбасыға барып хабар берди де:

– Не ислейин деп атырсызлар? Бул адам – Рим пуқарасы екен-ғо, – деди.

²⁷ Сонда мыңбасы Павелдиң жанына келип:

– Маған айтшы, сен Рим пуқарасымысаң? – деп сорады.

– Аўа, – деди Павел.

²⁸ – Мен бул пуқаралыққа көп ақша менен еристим, – деди мыңбасы.

– Ал мен Рим пуқарасы болып туғылдым, – деди Павел.

²⁹ Сонда Павелди тергемекши болғанлар дәрхал жанынан шегинди. Павелди байлатқан мыңбасы да оның Рим пуқарасы екенин билгенде қорқып кетти.

Павел жоқарғы кеңес алдында

³⁰ Ертеңине мыңбасы яхудийлердің Павелди не ушын айыплап атырғанын анық билмекши болғанлықтан, оны кисенлерден босатты да, бас руўханийлер менен пүткил жоқарғы кеңестің жыйналыуын буйырды. Соңынан Павелди алып келип, олардың алдында тұрғызып қойды.

Жигирма үшінши бап

¹ Павел жоқарғы кеңес ағзаларына дыққат пенен нәзер салып:

– Туўысқанларым! Мен бүгинги күнге дейин Қудайдың алдында пәк хұждан менен жасадым, – дегенде, ² бас руўханий Ханания Павелдің жанында тұрғанларға оның аўзына урыўды буйырды. ³ Сонда Павел оған:

– Хәй, еки жүзли!* Сени Қудай урады! Сен мени Мухаддес Нызам бойынша хұким етиў ушын отырсаң, бирақ Мухаддес Нызамды бузып, мени урыўды буйырып атырсаң, – деди.

⁴ Павелдің қасында тұрғанлар:

– Қудайдың бас руўханийин де мазақ етиўге бола ма? – деди.

⁵ Павел былай деди:

– Туўысқанларым, оның бас руўханий екенин билмейтуғын едим. Себеби: *«Өз халқыңның басшысына жаман сөз айтпа»***, – деп Мухаддес Жазыўда айтылған-ғо.

⁶ Сонда олардың бир бөлегинин саддукейлер, басқа бөлегинин парисейлер екенин билген Павел жоқарғы кеңесте бәлент даўыс пенен:

– Туўысқанларым! Мен парисеймен хәм парисейдің улыман. Мен өлилердің қайта тирилиўинен үмит еткеним ушын хұким етилип атырман, – деди.

⁷ Павел буны айтқанда, парисейлер менен саддукейлер арасында жәнжел пайда болып, жыйналғанлар екиге бөлинди. ⁸ Өйткени саддукейлер өлимнен қайта тирилиў де, периште де, руўх та жок, дейди. Ал парисейлер булардың хәммесин тән алады. ⁹ Солай етип, жыйналыста күшли шаўқым басланды. Парисейлер топарынан айырым диний муғаллимлер орынларынан турып:

– Бизлер бул адамнан хеш қандай айып таппай турмыз. Егер оған руўх ямаса периште сөйлеген болса ше? – деп қызып сөйледі.

* 23:3 Сөзбе-сөз: хәкленген дийўал!

** 23:5 Шығыў 22:28.

¹⁰ Жәнжел кем-кемнен күшейип баратырғанлықтан, олардың Павелди тилкимлеп таслауынан қорққан мыңбасы әскерлерге төменге түсіуді хәм олардың арасынан оны күш пенен алып кетип, әскерий бөлімге апарыуды буйырды. ¹¹ Сол түни Ийемиз Павелге көринип: «Мәрт бол! Мен тууралы Ерусалимде қалай гүәлық берген болсаң, Римде де солай гүәлық бериуің тийис», — деди.

***Павелди өлтириуі ушын
тил бириктириуі***

¹² Ертеңине яхудийлер тил бириктирип: «Павелди өлтирмегенимизше ишип-жесек, бизлерге нәлет болсын», — деп өз ара ант ишти. ¹³ Бул тил бириктириуіге қатнасканлардың саны қырықтан аслам еди. ¹⁴ Олар бас руұханийлер менен ақсақалларға барып былай деди:

— «Павелди өлтирмегенимизше аұзымызға бир түйир нәрсе алсақ, бизлерге нәлет болсын», — деп қатал түрде ант иштик. ¹⁵ Енди сизлер жоқарғы кеңес пенен бирликте мыңбасыға барың да, өзлериңизди Павелдің мәселесин еле де анығырақ тексеретуғын қылып көрсетип, оны сизлерге алып келиуің өгиниш етинлер. Ол кеңеске келместен бурын бизлер оны өлтириуіге таяр турамыз.

¹⁶ Бирақ Павелдің жийени олардың тил бириктиргенин еситип қалып, әскерий бөлімге барды да, бул хабарды Павелге жеткизди. ¹⁷ Павел жүзбасылардың бирин жанына шақырып:

— Бул жигитти мыңбасыға алып барың, айтатуғын гәпи бар екен, — деди.

¹⁸ Жүзбасы жигитти мыңбасыға алып келди де:

— Тутқын Павел мени шақырып, мына жигитти сизге апарыуымды өгиниш еткен еди. Оның сизге айтажак гәпи бар екен, — деди.

¹⁹ Мыңбасы жигиттің қолынан услады да, оны шетке шығарып:

— Маған не айтпақшы едиң? — деп сорады.

²⁰ Жигит былай деп жууап берди:

— Яхудийлер өз ара тил бириктирип, Павелдің мәселесин анығырақ тексеріуі сылтауы менен, оны ертең жоқарғы кеңеске алып келиуіңизди сизден өгиниш етпекши. ²¹ Бирақ сиз оларға кулақ салмаң! Себеби олардың қырықтан асламы оны тасада күтпекте. Олар: «Павелди өлтирмегенимизше ишип-жесек, бизлерге нәлет болсын!» — деп ант ишти. Енди олар сизиң қайылшылығыңызды күтип, таяр болып турыпты.

²² Мыңбасы жигитке:

— Буларды маған хабарлағаныңды хеш кимге айтпа! — деп тапсырды да, оны қайтарып жиберди.

**Павелдиң Кесарияға
алып барылыуы**

²³ Соңынан мыңбасы жүзбасылардың екеуін жанына шақырып алып былай деди:

– Түнде, саат тоғызда Кесарияға кетиуі ушын, еки жүз пияда әскер, жетпис атлы хәм еки жүз найзалы әскер таярлаңлар. ²⁴ Павелди миндирип, оны аман-есен хәким Феликске жеткизиуі ушын, атлар менен тәмийинлеңлер.

²⁵ Соңынан мыңбасы төмендеги хатты жазды:

²⁶ «Хүрметли хәким Феликске Клавдий Лисястан сәлем!

²⁷ Яхудийлер бул адамды услап алып өлтирейин деп атыр еди. Бирақ мен оның Рим пукарасы екенин билгенимнен соң, әскерлерим менен жетип барып, қутқарып қалдым. ²⁸ Оны не ушын айыплап атырғанын билмекши болып, яхудийлердин жоқарғы кенесине алып бардым. ²⁹ Сонда оның яхудийлердин нызамына байланыслы тартыслы нәрселер себепли айыпланып атырғанын анықладым. Бирақ онда өлимге ямаса камалыуға ылайық хеш қандай айып жоқ. ³⁰ Бул адамға қарсы қастыяншылық исленежақ екенлиги маған хабар етилгенде, оны дәрхал сизге жолладым. Оның айыплаушыларына да оған қарсы шағымларын сизиң алдыңызда айтыуды буйырдым».

³¹ Солай етип, әскерлер өзлерине берилген буйрық бойынша Павелди алып, түнде Антипатрис деген қалашаға барды. ³² Ертеңине олар атлы әскерлерди Павел менен жолды дауам етиуі ушын қалдырып, өзлери әскерий бөлимге қайтып келди. ³³ Атлы әскерлер Кесарияға барып, хатты хәкимге берди де, Павелди оның қолына тапсырды. ³⁴ Хәким хатты оқып, Павелден қайсы үлкеден екенин сорады. Киликиялы екенин билгенде, оған: ³⁵ «Сени айыплаушыларын келгенде тыңлайман», – деди де, оның Хиродтың сарайында қарауылланыуын буйырды.

Жигирма төртинши бап

Павел хәким Феликс алдында

¹ Арадан бес күн өткеннен соң, бас руүханий Ханания айырым ақсақалар хәм Тертулус атлы нызам қәнийгеси болған бир шешен менен Кесарияға келип, хәкимге Павелдиң үстинен шағым жасады.

² Павел шақырылғанда, Тертулус оны айыплай баслады:

– Уллы мәртебели Феликс! Сизиң арқанызда узақ уақытлардан бери тынышлықта жасап атырмыз. Сизиң келешекти көре билетуғыныңыз арқалы бул миллеттиң абаданшылығы раўажланып бармақта.

³Бизлер буны хэмме ўақытта, хэмме жерде үлкен миннетдаршылык пенен мойынлаймыз. ⁴Бирақ сизиң ўақтыңызды алмаў ушын, бизлердин айтажақ бир аўыз сөзимизди дыққат пенен тыңлаўыңызды өтиниш етемен.

⁵Бизлер бул адамды обадай кәўипли, дүнья жүзиндеги пүткил яхудийлер арасында қозғалаң көтериўши хәм «Насыралылар»* деген азғын топардың жетекшилериниң бири деп таптық. ⁶Хәтте, ол Ибадатханамызды да харамламақшы болғанда, бизлер оны қолға алдық [7]**. ⁸Сиз де оны тергегениңизде, бизлердин оны не ушын айыпплап атырғанымыздың хәммесин өзинен билип аласыз.

⁹Яхудийлер де Павелди айыпплап, айтылғанлардың дурыс екенин мақуллады.

¹⁰Хәким Павелдин сөйлеўи ушын ишарат еткенде, Павел былай деп жуўап берди:

– Сизиң көп жыллардан бери бул миллетке қазылық етип қиятырғаныңызды билип, өзимди сизиң алдыңызда ақлайтуғыныма қуўанышлыман. ¹¹Мениң Ерусалимге сыйыныў ушын келгениме он еки күннен көп болмағанын өзиңиз билип алыўыңызға болады. ¹²Олар мениң я Ибадатханада, я мәжилисханаларда, я қаланың басқа бир жеринде биреў менен тартысып турғанымды ямаса халыққа қозғалаң салып жүргенимди көрмеді. ¹³Хәзир де маған тағып атырған айыптарын сизге дәлилlep бере алмайды. ¹⁴Бирақ, сизге мынаны мойынлайман: олар «азғын топар» деп атайтуғын жол бойынша мен ата-бабаларымның Қудайына сыйынып, Мухаддес Нызамда хәм пайғамбарлардың Жазыўларында айтылған хәр бир нәрсеge исенемен. ¹⁵Бул адамлар сыяқлы мен де хақ адамлардың да, гүнакарлардың да қайта тирилиўин Қудайдан үмит етемен. ¹⁶Сонлықтан да, мен Қудайдың хәм адамлардың алдында пәк хұжданлы болыўға хәмме ўақыт тырысаман.

¹⁷Миллетиме қайыр-садақа, Қудайға қурбанлықлар бериў ушын, көп жылдан соң Ерусалимге қайтып келдим. ¹⁸Мен тазаланыў рәсинен өтип, усыларды ислеп атырғанымда, олар мени Ибадатханада көрди. Сонда мениң қасымда көп адам да, шаўқым да болған жоқ. ¹⁹Бирақ ол жерде Азия үлкесинен келген айырым яхудийлер бар еди. Сизиң алдыңызда әне солар турып, маған тағатуғын айыптары

* 24:5 *Насыралылар* – Ийсаға исениўши адамлардың топары.

** 24:6-8 Басқа нускаларда мына аятлар да бар: ⁶«Бизлер оны нызамымыз бойынша хұким етпекши болдық. ⁷Бирақ мынбасы Лисяс келип, оны бизлердин қолымыздан тартып алды да, ⁸оның айыплаўшыларына сизиң алдыңызға барыўды буйырды».

бар болса, айтыұлары керек. ²⁰ Я болмаса, жоқарғы кеңестің алдында турғанымда, меннен қандай айып тапқанын бул жердеги адамлар айтсын. ²¹ Мен тек олардың алдында турғанымда: «Өлилердің қайта тирилетуғынына исенгенім ушын, бүгин мен хүким етилип атырман», — деп бақырған едим.

²² Сонда Феликс Ийсаның жолы туўралы жақсы билгенликтен:

— Даўыңызды мынбасы Лисяс келгенде шешемен, — деди де, истиң қаралыўын кейинге қалдырды.

²³ Сонынан ол жүзбасыға Павелди қараўыллаўды, бирақ еркинлик берип, досларының оған жәрдемлесиўине тыйым салмаўын буйырды.

Павелдиң Кесарияда тутқын болыўы

²⁴ Бир қанша күннен соң, Феликс өзиниң Друзилла атлы яхудий хаялы менен бирге келди. Ол Павелди шақыртып алып, оның Матсиях Ийсаға исениў хакқында айтқанларын тыңлады. ²⁵ Павел хактық, өзін тыйыў хәм келешектеги хүким хакқында айтқанда Феликс қорқып кетип:

— Хәзирше бара бер. Ыақыт тапсам, сени және шақыртып аламан, — деди. ²⁶ Соның менен бирге, босатылыўы ушын Павелдиң өзине пара бериўинен үмит ететуғын еди. Сонлықтан оны тез-тез шақыртып, оның менен гүрриңлесетуғын еди.

²⁷ Бирақ арадан еки жыл өткенде, Феликстиң орнына Порций Фест келди. Феликс яхудийлерге жағынғысы келгенликтен, Павелди қамақта қалдырып кетти.

Жигирма бесинши бап

Павел Фесттиң алдында

¹ Фест үлкеге хәкимлик ұазыйпасына келгеннен соң үш күн өткенде, ол Кесариядан Ерусалимге барды. ² Сонда бас руўханийлер менен яхудийлердің басшылары оған Павелдиң үстинен шағым жасады. ³ Мийримлилик көрсетип, Павелди Ерусалимге жиберийин оннан жалынып сорады. Ал өзлери Павелди жолда өлтирмекши болып, тил бириктирген еди. ⁴ Фест оларға жуўап берип, Павелдиң Кесариядағы қамақта екенін хәм өзиниң де жақында сол жерге баратуғынын айтты да:

⁵ — Араңызда бийлиги барлар мениң менен бирге барып, бул адам бир қылмыс ислеген болса, оны айыпласын, — деди.

⁶ Фест олардың жанында сегиз ямаса он күннен артық қалмай, Кесарияға қайтты. Ертенине ол хүким гүрсисине отырып, Павелди

алып келиўди буйырды. ⁷ Павел келгенде, Ерусалимнен барған яхудийлер оның этирапын қоршап алды да, оған өзлери дәлиллеп бере алмайтуғын көп аўыр айыптар тақты.

⁸ Павел өзін ақлап:

– Мен я худийлердин нызамына, я Ибадатханаға, я Рим патшасы-Қайсарға қарсы хеш қандай жынаят ислегеним жоқ, – деди.

⁹ Бирақ яхудийлерге жағынғысы келген Фест Павелге:

– Ерусалимге барып, сол жерде усылар бойынша мениң алдымда хуқим етилиўди қәлейсең бе? – деди.

¹⁰ Павел былай деди:

– Мен Қайсардың хуқим гүрсиси алдында турман. Мен усы жерде хуқим етилиўим тийис. Мениң яхудийлерге хеш қандай жаманлық ислемегенимди өзиниз жүдә жақсы билесиз. ¹¹ Егер мен айыплы болсам хәм өлимге ылайықлы бир нәрсе ислеген болсам, өлимнен бас тартпас едим. Ал егер булардың маған тағып атырған айыптары тийкарсыз болса, онда хеш бир адамның мени олардың қолына ушлап бериўге хақысы жоқ. Мен Қайсардың хуқимин талап етемен.

¹² Сонда Фест кенесгөйлери менен мәсләхәтлескеннен соң:

– Сен Қайсардың хуқимин талап еттин, енди Қайсарға барасан, – деп жуўап берди.

Павел Агриппа патшаның алдында

¹³ Бир қанша күннен соң, Агриппа патша менен Верника Фестти қутлықлаў ушын Кесарияға келди. ¹⁴ Олар сол жерде көп күн қалғанлықтан, Фест Павелдин исин патшаға билдирип былай деди:

– Бул жерде Феликс қамақта қалдырып кеткен бир адам бар. ¹⁵ Мен Ерусалимде болғанымда, яхудийлердин бас руўханийлери менен ақсақаллары оған айып тағып, оны жазалаўымды талап қылған еди.

¹⁶ Мен оларға: «Айыпланыўшы өз айыплаўшылары менен жүзлеспей турып, оған тағылып атырған айыптардан өзін қорғаўға мүмкиншилик берместен, оны ушлап бериў – римлилердин әдетине қайшы келеди», – деп жуўап бердим. ¹⁷ Сонлықтан олар мениң менен бул жерге келгенде, мен ўақытты босқа жибермей, ертеңине-ақ хуқим гүрсисине отырдым да, сол адамның алып келиниўин буйырдым. ¹⁸ Бирақ айыплаўшылар орынларынан турғанда, оған мен күткен айыптардың хеш бирин тақпады. ¹⁹ Тек олардың өз дини хәм бир Ийса атлы өлген, бирақ Павел тири деп тастыйықлаған Адам хаққында айырым тартыслары бар екен. ²⁰ Мен бул мәселени қалай шешиўди билмей албырап, Павелден: «Ерусалимге барып, усылар бойынша сол жерде хуқим етилиўди қәлейсең бе?» – деп сорадым.

²¹ Бирақ ол өз исин Қайсардың қарауын хәм оған дейин камақта қалдырылыуын талап етти. Сонлықтан мен оны Қайсарға жоллауыма дейин камақта болыуын буйырдым.

²² Сонда Агриппа Фестке:

– Бул адамды мен де тыңлағым келеди, – деди.

– Оны ертең-ақ тыңлайсыз, – деди Фест.

²³ Ертеңине Агриппа менен Верника уллы сән-салтанат пенен келип, мыңбасылар хәм қаланың абырайлы адамлары менен бирликте рәсмий залға кирди. Фесттиң буйрығы бойынша Павел алып келинди. ²⁴ Фест былай деди:

– Патша Агриппа хәм усы жердеги хәмме адамлар! Сизлер мына адамды көрип тұрсызлар. Ерусалимде де, бул жерде де, пүткіл яхудий халқы оның үстинен маған шағым жасап: «Ол буннан былай жасамауы тийис» – деп бақырысқан еди. ²⁵ Бирақ мен оның өлим жазасына ылайық хеш қандай ис ислеменгенин анықладым. Оның өзи Қайсардың хукимин талап еткенликтен, оны Қайсарға жиберіуіге қарар еттим. ²⁶ Ал менде болса, ол хакқында хукимдарға жазғандай, белгили хеш нәрсе жоқ. Сонлықтан бул тергеудің нәтижесинде маған жазыуға бир нәрсе табылып қалар деп, оны сизлердің алдыңызға, әсиресе, патша Агриппа, сизиң алдыңызға шығардым. ²⁷ Өйткени тутқынды Қайсарға жоллап, оған қойылған айыптарды билдирмеу надурис болар, деп ойлайман.

Жигирма алтыншы бап

Павелдің өзін ақлауы

¹ Агриппа Павелге:

– Өзинди ақлап сөйлеуіңе рухсат бериледи, – деди.

Сонда Павел қолын көтеріп ишарат етти де, өзін ақлап сөйлей баслады:

² – Патша Агриппа! Яхудийлердің маған тағып атырған барлық айыптарына қарсы бүгін өзимди сизиң алдыңызда ақлап атырғаным ушын бахтиярман, деп есаплайман. ³ Себеби әсиресе сиз яхудийлердің үрп-әдетлерин хәм тартыслы мәселелерин жақсы билесиз. Сонлықтан мени сабырлылық пенен тыңлауыңызды өтиниш етемен.

⁴ Дәслеп өз елимде, соңынан Ерусалимде жаслығымнан бери қалай өмир сүргенимди пүткіл яхудийлер биледи. ⁵ Олар мени көп ұақыттан бери таныйды хәм егер қәлесе, динимиздің ең қатал бағыты бойынша парисей болып жасағаным тууралы гүуалық бере алады. ⁶ Енди болса, Қудайдың ата-бабаларымызға берген үәдесинен үмит еткенім ушын, мен усы жерде турып, хуким етилип атырман.

⁷ Бизиң он еки урыўымыз күни-түни Қудайға бар ықласы менен хызмет етип, бул ўәдениң орынланыўынан үмит етеди. О, патшам! Мени яхудийлер, мине, усы үмит себепли айыпламақта. ⁸ Қудайдың өлилерди тирилтиўин сизлер неге исенип болмайтуғын нәрсе, деп есаплайсызлар?

⁹ Ҳақыйқатында мен де Насыралы Ийсаның атына қарсы қолымнан келген хәмме нәрсени ислеўим керек, деп ойлайтуғын едим. ¹⁰ Мен буны Ерусалимде иследим де. Бас руўханийлерден алған бийлик пенен исениўшилердиң көбисин камаққа салдырдым. Оларға өлим жазасы берилиўи ушын даўыс беретутғын едим. ¹¹ Мәжилисханама-мәжилисхана жүрип, оларды тез-тез жазалап, Ийсаға тил тийгизиўге мәжбүрлейтуғын едим. Оларға қәхәрли болғаным соншелли, хәтте, оларды жат қалаларда да қуўдаладым.

¹² Бир мәрте мен бас руўханийлерден бийлик хәм тапсырма алып, Дамасққа қарай жолға шықтым. ¹³ О, патшам! Тал түсте жолда баратырғанымда, аспаннан түсип, мениң хәм жолдасларымның этирапын жарқыратып жиберген қуяштың сәўлесинен де жарық бир нур көрдим. ¹⁴ Хәммемиз жерге жығылғанымызда, бир даўыстың маған еврей тилинде сөйлегенин еситтим: «Саул, Саул, сен неге Мени қуўдалап атырсаң? Қудайға қарсы турсаң*, өзине зыян болады».

¹⁵ «Ийем, Сен кимсең?» — деп сорадым мен. Ийемиз жуўап берип былай деди: «Мен — сен қуўдалап атырған Ийсаман. ¹⁶ Қәне, тикейип, орныңнан тур! Мени көргениң хәм Мениң саған көрсетежақ нәрселерим хәкқында гүўалық бериўиң ушын, және де, сени Өз хызметиме тайынлаў ушын саған көриндим. Сен көргенлериң хәм саған көрсетежақ нәрселерим хәкқында гүўалық бересең. ¹⁷ Мен сени өз халқыңның хәм басқа миллетлердиң қолынан қутқараман. ¹⁸ Басқа миллетлердиң көзлерин ашып, оларды қараңғылықтан жақтыға, шайтанның қолы астынан Қудайға апарыў ушын сени оларға жиберип атырман. Солай етип, олардың гүналары кеширилип, Маған деген исенимлери менен мухаддес адамлардың арасынан үлес алсын».

¹⁹ Сонлықтан, патша Агриппа, аспаннан берилген аянға бағынбай тура алмадым. ²⁰ Дәслепп Дамасқ, соңынан Ерусалим хәм пүткил Яхудия үлкесиндеги яхудийлерге, және басқа миллетлерге де тәўбе етип Қудайға қайтыўды хәм тәўбеге ылайық ислер ислеўди жәриялап жүрдим. ²¹ Яхудийлердиң мени Ибадатханада услап, өлтирмекши болғанының себеби усы. ²² Бирақ бүгинги күнге дейин маған Қудай жәрдем берип келмекте. Сонлықтан үлкен-киши, хәммеге гүўалық берип, усы жерде турман. Мениң айтып турғанларым пайғамбарлардың

* 26:14 Сөзбе-сөз: ништерге қарсы тепсең (греклердиң тураклы сөз дизбеги).

хәм Муўсаның болжап айтқанларынан басқа емес. ²³ Олар Масихтың азап шегетуғынын хәм биринши болып өлимнен тирилетуғынын, Өз халқына хәм басқа миллетлерге нур хаккында жәриялайтуғынын билдирген еди.

²⁴ Павел усы тәризде өзін ақлап турғанда, Фест бәлент даўыс пенен:

– Павел, сениң есиң дурыс емес! Көп оқығаның сени ақылыңнан аздырыпты! – деди.

²⁵ Павел былай деди:

– Есим дурыс, хұрметли Фест! Мениң сөзлерим хакыйкатқа хәм ақылға сай. ²⁶ Патша бул нәрселер хаккында жақсы билгенликтен, мен оның менен еркин сөйлесип турман. Булардың хеш бириниң оның дыққатынан шетте қалмағанына исенемен. Өйткени бул бир шетте болған жок. ²⁷ Патша Агриппа! Сиз пайғамбарлардың сөзлерине исенесиз бе? Билемен, исенесиз.

²⁸ Сонда Агриппа Павелге:

– Мени аз-маз ўақыттың ишинде көндирип, масихый қылмақшы-мысаң? – деди.

²⁹ – Аз болсын, көп болсын, тек сиз емес, ал бүгин мени тыңлап отырғанлардың хәммеси мына шынжырларсыз мен сыяқлы болыўын Қудайдан тилеймен, – деди Павел.

³⁰ Сонда патша, хәким, Верника хәм олар менен отырғанлар орындарынан турды. ³¹ Олар сыртқа шығып, өз ара: «Бул адам өлимге ямаса қамалыўға ылайық хеш нәрсе ислемен», – дести.

³² Агриппа Фестке: «Егер бул адам Рим патшасы-Қайсардың хүкимин талап етпегенде, оны азат қылыўға болар еди», – деди.

Жигирма жетинши бап

Павелдиң Римге қарай жолға шығыўы

¹ Италияға кеме менен кетиўге қарар еткенимизде, Павел менен басқа айырым тутқынлар Август* әскерий бөлиминен болған Юлий атлы бир жүзбасыға тапсырылды. ² Азия үлкесиниң жағаларындағы жағысларға баратуғын Адрамиттиң кемесине минип, бизлер жолға шықтық. Жанымызда Салоникадан келген македониялы Аристарх та бар еди.

³ Ертеңине Сидонға жетип келдик. Юлий Павелге адамгершилик ислеп, оның өз мүтәжликлерине жәрдем алыўы ушын, досларына барып келиўине рухсат етти. ⁴ Ол жерден кеме менен және жолға

* 27:1 *Август* – Рим императоры.

шықтық. Самал қарсы алдымыздан есип турғанлықтан, Кипр атауының ық жағы менен жүрдик. ⁵ Киликия хәм Памфилия үлкелеринин қарсы алдындағы теңизден өтип, Ликияның Мира қаласына келдик. ⁶ Жүзбасы сол жерде Италияға баратуғын Искендериядан келген кемени тауып, бизлерди оған мингизди. ⁷ Көп күн бойы әсте-ақырын жүзип, зорға дегенде Книдосқа жетип бардық. Самалға қарсы жүзиу қыйын болғанлықтан, Крит атауының ық жағы менен Салмон қаласының қасынан өттик. ⁸ Жаға бойлап зордан жүзип, Ласея қаласының қасындағы «Гөззал жағыс» деген жерге келдик.

⁹ Бизлер көп уақытты сарп етип алдық. Хәтте, яхудийлердин ораза күнлери* де өтип кеткенликтен, енди жүзиу кәуипли еди. Сонлықтан Павел оларға ескерттип:

¹⁰ – Адамлар! Бул жолымыз тек жүк хәм кеме ушын емес, ал жанларымыз ушын да жүдә кәуип-кәтерли болатуғынын көрип турман, – деди.

¹¹ Бирақ жүзбасы Павелдин сөзлеринен гөре, кеме айдаушысы менен кемениң хожайынының сөзине кулақ асты. ¹² Жағыс қыслауға қолайлы болмағанлықтан, кемедегилердин көбиси жолға шығыуды хәм илажы болса Феникске жетип, қысты сол жерде өткизиуды шешти. Феникс – кубла-батыс хәм арқа-батыс тәреплерге караған, Критте жайласқан бир жағыс еди.

Теңиздеги дауыл

¹³ Кубладан жумсақ самал есе баслағанда, олар өз максетимизге жеттик деп ойлап, көшкини көтерди де, Криттиң жағасы менен жүзип кетти. ¹⁴ Бирақ көп өтпей, атау тәрептен «Арқа-шығыс» деп аталатуғын дауыл бастырып келди. ¹⁵ Кеме дауыл тәрепинен искенжеге алынып, самалға қарсы тура алатуғын күшимиз болмағанлықтан, бизлер тәслим болып кете бердик. ¹⁶ «Кавда» деп аталатуғын бир киши атаудың ық жағына жеткенимизде, кемениң қайығын зорға дегенде сақлап үлгердик. ¹⁷ Кемешилер қайықты жоқарыға тартып шығарып, кемени арқан менен беккем етип байлап қойды. Ливия жағасының қайыр жерлерине тийиуден қорқып, желқомды түсирди де, ығып кете берди. ¹⁸ Дауыл бизлерди қатты қыйнағанлықтан, олар ертеңине кемеден жүк ылақтыра баслады. ¹⁹ Үшинши күни кеменин курал-сайманларын да өз қоллары менен теңизге ылақтырды. ²⁰ Көп күн бойы қуяш та, жұлдызлар да көринбеди. Дауыл еле қәхәрли болғанлықтан, ақырында аман қалыудан үмитимизди пүткиллей үздик.

* 27:9 Яғный: қутқарылыу күнлери. Бул күнлер теңизде күшли дауыллар көтерилетуғын күз айларына туура келетуғын еди.

²¹ Адамлар көп ұақыттан бери хеш нәрсе жемеген еди. Сонда Павел ортаға шығып былай деди:

— Адамлар! Маған кулақ асып, Криттен шықпағаныңызда, бундай кәуип-кәтер менен шығынға ушырамаған болар едик. ²² Бирақ енди сизлерди мәрт болыўға шақыраман. Тек кеме ғана апатқа ушырап, аранызда хеш бир жан набыт болмайды. ²³ Себеби мен тийисли болып, хызмет етип жүрген Қудайдың бир периштеси өткен түни жаныма келип, ²⁴ былай деди: «Қорқпа Павел! Сен Рим патшасы-Қайсардың алдына барыўың тийис. Және Қудай сениң менен сапарлас болғанлардың хәммесин саған бағышлады». ²⁵ Сонлықтан, адамлар, мәрт болыңлар! Мен Қудайға исенемен: маған не айтылса, сол болады. ²⁶ Бизлер бир атаўға ығызылып апарыллыўымыз тийис.

Кемениң апатқа ушыраўы

²⁷ Даўылдың басланғанына он төрт күн болғанда, бизлер Адрия теңизинде* ығып жүр едик. Шама менен түнниң ярымында кемешилер қандай да бир курғақлыққа жақынласқанын шамалады. ²⁸ Сонда олар теңиздиң тереңлигин өлшеп, жигирма кулаш екенин билди. Аз-маз ұақыттан соң және өлшеп көргенде, он бес кулаш екенин көрди. ²⁹ Суўдың астындағы жартасқа урылыўымыздан қорқып, олар кемениң арт бетинен төрт көшки ылақтырды да, таңның тезирек атыўын тилеп, дуға етти. ³⁰ Кемешилер кемеден кашпақшы болып, алдыңғы тәрептен көшки таслаўды сылтаўлады да, қайықты теңизге түсире баслады. ³¹ Бирақ Павел жүзбасы менен әскерлерге:

— Булар кемедә қалмаса, сизлерге аман қалыў жоқ, — деди.

³² Сонда әскерлер қайықтың арқанларын кесип, оны теңизге түсирип жиберди.

³³ Таң атайын деп турғанда, Павел хәммени аўқат жеўге үгитлеп:

— Хеш нәрсе жемей аўқатсыз қалып күткениңизге бүгин он төрт күн болды. ³⁴ Сонлықтан аўқат жеп алыўыңызды өгиниш етемен. Бул аман қалыўыңыз ушын зәрүр. Хеш қайсысыңыздың бир тал шашыңыз да набыт болмайды, — деди.

³⁵ Павел усыларды айтып болып нанды алды да, хәммениң алдында Қудайға шүкирлик билдирип, нанды бөлип жей баслады. ³⁶ Сонда хәмме жигерленип, аўқат жеди. ³⁷ Кемедә барлығымыз болып еки жүз жетпис алты жан едик. ³⁸ Аўқатқа тойып болғаннан соң, олар бийдайды теңизге төгип, кемени жеңиллетти.

* 27:27 *Адрия теңизи* — бурынғы ұақытлары Италияның кубла тәрепинде жайласқан теңиз.

³⁹ Таң атқанда, кемешилер өзлери келген жерди танымады. Бирақ жағасы қумлық болған бир қолтықты көріп қалып, мүмкин болса, кемени сол жерге апарып тоқтатыўды уйғарды. ⁴⁰ Көшкилердин арқанларын кесип, теңизге таслады да, рульлерди байлаған арқанларды шешти. Алдыңғы желқомды самал тәрәпке көтерип, жағаға қарай жүзип кетти. ⁴¹ Бирақ кеме бир қумлы сайыз жерге тап болып, тумсығы қумға батты да, қыймылдамай қалды. Ал артқы жағы күшли толқынлар тәрәпинен соққыланып, сынып кетти.

⁴² Тутқынлар жүзип қашып кетеди деп ойлап, әскерлер оларды өлтирмекши болды. ⁴³ Бирақ жүзбасы Павелди қутқарғысы келип, әскерлерге бул нийетин иске асырыўға тыйым салды. Соңынан жүзип билетуғынларға биринши болып өзлерин теңизге атып, жағаға шығыўларын буйырды. ⁴⁴ Ал қалғанлары болса, кимиси тахтай, кимиси кемениң сынық бөлеклеринен услап, олардың излеринен жетип барды. Солай етип, хәммеси аман-есен жағаға шықты.

Жигирма сегизинши бап

Мальтада

¹ Аман қалғанымыздан соң, атаўдың атының Мальта екенин билдик. ² Жергиликли адамлар бизлерге әдеттен тыс адамгершилик көрсетти. Жаўын жаўып, күн суўық болғанлықтан, олар от жағып, хәммемизди жақсы қабыл етти. ³ Павел бир қушақ отын жыйнап, оттың үстине салды. Сонда оттың ыссысынан қашқан бир уўлы жылан оның қолына жабысты. ⁴ Жергиликли адамлар Павелдин қолына жыланның асылып турғанын көріп, бир-бирине:

— Бул адам, сөзсиз, адам өлтирген қанхор екен. Теңизден аман қалған болса да, әдиллик қудайы* оның тири қалыўына жол қоймады, — дести.

⁵ Бирақ Павел қолын силкип, жыланды оттың ишине ылақтырып жиберди хәм хеш қандай зыян көрмеді. ⁶ Олар Павелдин денесиниң исип кетиўин ямаса бирден өлип қалып, жерге жығылыўын күтип тур еди. Бирақ узақ ўақыт күтип, оған хеш қандай зыян келмегенин көргенде, пикирлерин өзгертип: «Ол бир қудай», — дести.

⁷ Бизлер турған жердин жақынында атаўдың басшысы болған Публий атлы адамның жер-мүлки бар еди. Ол бизлерди үйине қабыл етип, үш күн мийман қылды. ⁸ Сол ўақытта Публийдin әкесиниң ыссылығы көтерилип, иши өтип аўырып жатырған еди. Павел

* 28:4 Яғный: греклердин мифологиясы бойынша, әдилликти сақлайтуғын хаял қудай.

оның жанына барып дуға етті де, қолларын оның үстине қойып, шыпа берді. ⁹ Усы ұақыядан соң, атаұдағы басқа ауырыу адамлар да келип, шыпа табатуғын еді. ¹⁰ Олар бизлерге көп құрмет көрсетті хәм жолға шығып баратырғанымызда керекли нәрселерди кемеге жүкледі.

Павелдің Римге жетип барыуы

¹¹ Үш айдан соң, сол атаұда қыслап қалған «Егиз құдайлар»* деп аталатуғын Искендериядан келген бир кеме менен жолға шықтық. ¹² Сиракуз қаласына барып, үш күн қалдық. ¹³ Ол жерден жолымызды дауам етип, Региумға келдик. Ертенине кубладан есе баслаған самалдың жәрдеми менен еки күнде Пuteолийге бардық. ¹⁴ Ол жерден тууысқанларымызды таптық. Олардың өтениши бойынша, бизлер олар менен бирге бир хәпте қалдық. Ақырында бизлер Римге келдик. ¹⁵ Хабарымызды еситкен Римдеги тууысқанларымыз бизлерди күтип алыу үшін Аппий майданы** хәм «Үш мийманхана» ға дейин келди. Павел оларды көргенде Құдайға шүкирлик етип, жигерленип қалды. ¹⁶ Римге келгенимизде, Павелге өзін қарауыллайтуғын әскер менен өз алдына жасауға рухсат етилди.

Павелдің Римде ұаз айтыуы

¹⁷ Үш күннен соң, Павел Римдеги яхудий жетекшилерин бирге жыйналыуға шақырды. Олар жыйналғанда, Павел былай деди:

— Тууысқанларым! Мен халқымызға ямаса ата-бабаларымыздың үрп-әдетлерине қарсы хеш нәрсе ислемесем де Ерусалимде тутқын болып, римлилердің қолына тапсырылдым. ¹⁸ Олар мени тергеп болғаннан соң, босатып жибермекши болды. Өйткени маған өлим жазасын беретуғындай хеш қандай тийкар жоқ еді. ¹⁹ Бирақ, яхудийлер буған қарсы шыққанлықтан, мен Рим патшасы-Қайсардың хуқимин талап етиуге мәжбүр болдым. Деген менен, буны мен өз халқымды айыпламақшы болып ислемедім. ²⁰ Сонлықтан сизлерди бул жерге усылар хәққинда сөйлесип, ушырасыуға шақырдым. Себеби мен Израилдың үмити ушын мына шынжырлар менен байланғанман.

²¹ Олар Павелге:

— Сен тууралы Яхудиядан хат алмадық, ол жерден келген өзимиздің адамлардың*** хеш бири сен тууралы жаман хабар да әкелмеді

* 28:11 *Егиз құдайлар* — грекше «Диоскур». Грек мифологиясы бойынша, бас құдай Зевстиң еки егиз баласы.

** 28:15 Ямаса: Аппий базары.

*** 28:21 Сөзбе-сөз: тууысқанларымыздың.

ямаса жаман нәрсе де айтпады. ²² Бирақ бизлер сениң пикиринди өзиннен еситиўди қәлеймиз. Өйткени хәмме жерде сен тийисли болған бул топарға қарсы шығып атырғанын билемиз, — деди.

²³ Олар Павел менен бир күнди белгилеп, сол күни көп адамлар менен бирге ол болып атырған жерге келди. Павел азаннан кешке дейин оларға Қудайдың Патшалығы туўралы гүўалық берип, түсіндириди. Муўсаның Нызамына хәм пайғамбарлардың Жазыўларына тийкарланып, оларды Ийса ҳаққында айтылғанларға исендириўге хәрекет етти. ²⁴ Айырымлары Павелдиң сөзлерине исенди, ал базылары исенбей қалды. ²⁵ Өз ара бир келисимге келе алмай, Павел мына соңғы сөзлерин айтып турғанда олар кете баслады:

— Мухаддес Руўх Ийшая пайғамбар арқалы ата-бабаларыңызға былай сөйлеп, дурыс айтқан:

²⁶ *«Бул халыққа барып, мыналарды айт:*

Тыңлап еситесизлер, бирақ ҳеш түсинбейсизлер,

Қарайсызлар, бирақ ҳеш көрмейсизлер.

²⁷ *Себеби бул халықтың кеўли қайсар болып, қулақлары питип қалған, олар көзлерин де жумып алған.*

Олай болмағанда, олардың көзлери көрер еди,

қулақлары еситер еди, кеўиллери түсинер еди.

Олар Маған қайтып келсе, Мен оларға шыпа берер едим».*

²⁸ Мынаны билип қойынлар: Қудай Өзиниң бул қутқарылыўын басқа миллетлерге берди. Олар буны қабыл алады. [²⁹]**

³⁰ Павел кирейге алған жайында толық еки жыл болып, өзін көриўге келгенлердиң хәммесин қабыл етти. ³¹ Ол батыллық пенен, хеш бир тосқынлықсыз Қудайдың Патшалығы туўралы жәриялап, Ийемиз Ийса Масих ҳаққында тәлим берди.

* 28:26-27 Ийшая 6:9-10.

** 28:29 Басқа нускада мына аят бар: «Павелдиң бул сөзлеринен соң, яхудийлер өз ара қатты тартысып, сол жерден кетип қалды».